حسارات جنگ و بازسازی اقتصادی ایران

● هر چند آتش بس بین ایران و عراق، یک جنگ پرهزینه و نادرست را به پایان شکننده ای رسانید، اما جدالی پرخرج تر، پیچیده تر و سخت تری را برای بازسازی آغاز کرده است.

● در سال ۱۹۸۰ وقتی جنگ آغاز شد، حدود ۶/۳ میلیون نفر در استانهای جنگزده ایران زندگی می کردند.

نویسنده: هوشنگ امیراحمدی

اشاره: متن انگلیسی این مقاله برای اولین بار در نشریه «فصل نامه جهان سوم» Third World Quarterly منتشر شده است.

روز ۲۰ آگوست ۱۹۸۸، پس از تقریباً ۸ سال جنگ، ایران و عراق بر مبنای قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد، با برقراری آتش بس موافقت کردند. امید می رود که دو کشور اختلاف نظرهای خود را از راههای مسالمت آمیز و به طریق شرافتمندانه حل کنند، چرا که هر دو کشور پس از ز یانهای ناشی از جنگ به شدت به بازسازی نیاز دارند. با این حال، چنین امکانی مسلم نیست. دو طرف هنوز به یکدیگر اعتماد ندارند و عراق همچنان ادعاهای غیرقابل قبولی از جمله حاکمیت کامل بر آبراه شط العرب را عنوان می کند. بنابراین در یک آینده قابل پیش بینی، وضعیت «نه جنگ، نه صلح» که هیچکدام را به سوی صلح یا بازسازی هدایت نمی کند، ممکنست ادامه داشته باشد.

هر چند آتش بس یک جنگ پرهز ینه و نادرست را به پایان شکننده ای رسانید، اما جدالی حتی پرخرج تر، پیچیده تر و سخت تری را برای بازسازی آغاز کرده است. در حقیقت، وظیفه بازسازی جامعه ایران از رشد اقتصاد و توسعه فراتر می رود (یا باید چنین باشد). ایران نیاز دارد که با فتحای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی خود را نیز تغییر دهد. حتی نیازهای بازسازی اقتصادی نیز گیج کننده است و یک کوشش ملی را ایجاب می کند، کاری که سازمان دادن آن با توجه به شکافهای سیاسی بین جمهوری اسلامی و مخالفانش و بین جناحهای گوناگون سیاسی در داخل حکومت یک امکان دور دست به نظر می رسد. ایران باید همزمان به بازسازی خانه ها، مدارس، مغازه ها، راهها، سیستمهای آبرسانی و ساختمانهای دولتی بپردازد و باید به صنایع کشاورزی و خدمات اجتماعی خود جان تازه ای بدمد.

این مقاله با دنبال کردن گزارش ز یانها و هز ینه های جنگ، توجه خود را به بازسازی پس از جنگ متمرکز می سازد. در این مقاله بو یژه، بحثهای مربوط به تهیه استراتژی بازسازی، راههای تامین هز ینه بازسازی و موانع گوناگونی که در راه اجرای این مهم وجود دارد، تشر یح می شود. بخش پایانی بر ارتباط بین بازسازی پس از جنگ و طبیعت «نه صلح، نه جنگ» متمرکز است و بر نیازبه آشتی ملی و همکاری بین المللی تاکید می گذارد.

ز یان جنگ

عراق در روز ۲۲ سپتامبر ۱۹۸۰، در امتداد یک جبهه ۱۳۵۲ کیلومتری به ایران حمله ور شد و تا ۸۰ کیلومتر در داخل ایران پیشروی کرد. در مدت چند هفته سربازان عراقی بیش از ۱۴ هزار کیلومتر مربع از ۵ استان جنوبی و جنوب غربی خوزستان، باختران (کرمانشاهان)، ایلام، کردستان و آذربایجان غربی را اشغال کردند. این استانها هم مرز ترکیه، عراق و خلیج فارس هستند و سلسله جبال زاگرس و در یاچه ارومیه (رضائیه سابق) را در برمی گیرند و از نظر مساحت، ۱۷۸ هزار کیلومتر مربع یا ۱۰/۸ درصد مجموع خاک ایران را شامل می شوند. در سال ۱۹۸۰ وقتی جنگ آغاز شد، حدود ۶/۳ میلیون نفر (یا نزدیک به ۱۶/۷ درصد جمعیت کشور) در این استانها زندگی می کردند. با ۳۵/۴ نفر در هر کیلومتر مربع (در مقایسه با میانگین کشور که حدود ۲۳/۲ نفر است)، تمداد جمعیت آنها از بسیاری دیگر از نقاط کشور بیشتر بود. اکثر یت جمعیت این استانها اقلیتهای قومی هستند. آذر یها، ترکها و اعراب. از این رو از نظر سیاسی بسیار مهم تلقی می شدند، اما از نظر اقتصادی نیز در خور اهمیت بودند. خوزستان، بو یژه مرکز نفتی ایران است و تاسیسات مهم اقتصادی نظیر بنادر، کارخانه های فولادسازی، پالایشگاههای نفت و مجتمعهای پتروشیمی را در خود گرفته است. دیگر استانهای مجاور مناطق جنگی و شهرهای نقاط گوناگون کشور نیز، بو یژه از حمله های موشکی پیاپی بر یخشهای غیرنظامی، آسیب دیده اند.

و یرانیهای ناشی از جنگ، بو یژه در ۵ استان مذکور، بسیار ز یاد بوده است. با این حال، قبل از ارائه ارقام، باید به مطلبی در مورد منابع و کیفیت اطلاعات اشاره شود. این اطلاعات بیشتر از منابع «رسمی» است و دولت، احتمالاً با نظر ایجاد تعادل، ارائه داده است. (بنابراین ممکنست بیش از اندازه تخمین زده شده باشد». از این گذشته، در اکثر موارد نرخ تورم محاسبه نشده و ارقام دلاری بر نرخ رسمی برابری ر یال یا دلار که دهها برابر کمتر از نرخهای بازار بوده، استوار است. تخمینهای بخش نفت نیز بر قیمتهایی بالاتر از میانگین سالهای جنگ استوار است. با این حال، گرایش به ارائه ارقام بالا بطور کلی با گرایش مخالفی برای دست کم گرفتن ز یانهای جنگ خنثی می شود. مثلاً ارقام منتشرشده، ز یانی را که به بخش نظامی وارد آمده است، خسارت وارده به جمعیت، هز ینه های تبلیغات جنگ، ارزش نفتی را که به رایگان یا به قیمتهای تخفیفی به سور یه تحو یل می شد، هز ینه های ترمیم ز یانهای مر بوط به جنگ و هز ینه تغییر مسیر واردات و صادرات به بنادر خارج از مناطق جنگی را در نظر نمی گیرد. ز یانهای مهم روانی و محیطی نیز به حساب آورده نمی شود.

شیوه ای که برای تعیین ارقام خسارت به کار رفته، در گزارشی که وزارت برنامه ر یزی و بودجه در سال ۱۹۸۳ ز یر عنوان «روشها و الگوهای لازم برای برآورد خسارات جنگ تحمیلی با عراق علیه ایران» مشخص می شود. برای جمع آوری اطلاعات تازه و محاسبه ارقام خسارت، حساب سرانه، نمونه برداری و تکنیکهای آماری ساده به کار گرفته شد. نظارت مستقیم، ارسال پرسشنامه و مصاحبه بطور جداگانه با مشترکا انجام گرفت.

عناصر یان به ۴ گروه تقسیم شدند. اسیران عراقی جنگ، عراقیهای ایرانی تبار که اخراج شدند. بخش خصوصی و بخش عمومی، در مورد دو طبقه بندی اول، ز یان پولی با ضرب کردن میانگین هز ینه های هر فرد در تعداد چنین افرادی محاسبه شد. برای بخشهای خصوصی و عمومی، ۱۷ بخش فرعی مشخص شد و ز یان وارده بر هر یخش بر اساس یک دوره ارز یابی شد.

چنین ز یانی بازهم به هز ینه های «مستقیم» و «غیرمستقیم» تقسیم شد.

خسارت به ساختمانها و تاسیسات گوناگون، ماشین آلات و تجهیزات (متعلق به بخش خصوصی و آنهایی که به استثنای تجهیزات ارتش، به جبهه فرستاده شدند)، کالاهای مادی، ز یرساختها، دستمزدها و حقوقهای مر بوط به جنگ (منهای پولی که به پرسنل نظامی پرداخت می شد) و پرداختهای رفاهی به مردم جنگزده، از جمله هز ینه های اقتصادی مستقیم هستند. در اکثر موارد، برای نشان دادن میزان خسارتی که به یک واحد وارد آمد، درصدی در نظر گرفته شد و خسارت بیش از ۶۰ درصد یک ز یان کامل تلقی شد. برای تعیین هز ینه های اتفاقی، فرضیه هایی در مورد قیمتهای آینده در نظر گرفته شد و مراقبت به عمل آمد از محاسبه مضاعف پرهیز شود.

به ز یانهای جنگ بازمی گردیم، بر مجموع ۵۰/۶ میلیون جمعیت (در سال ۱۹۸۶)، ۳۰۰ هزار تلفات وارد آمد، از جمله ۶۱ هزار نفری که در عملیات جنگی مفقود شدند. حدود ۵۰ هزار نفر که در زندانهای عراق به سر می برند (و برخی از مفقودین را شامل می شوند) و حداقل ۵۰ هزار نفر دیگر معلول یا معیوب. از این گذشته تا حدود ۲/۵ میلیون نفر که یا خانه و شغل خود را از دست دادند و یا در اردوگاههای گوناگون آوارگان و پناهگاههای موقت در شهرها، اسکان یافتند. به این فهرست ز یانهای انسانی، باید میلیونها نفر از مردم پرتوان و خلاق را افزود که در جنگ در قابلیتهای گوناگون به عنوان پرسنل نظامی، نیروهای شبه نظامی و نامنظم، کارشناسان فنی و اواطلب کار می کردند. باید توجه کرد که نیروی داوطلب اکثراً جوان بودند و بیشترین اعتقاد را به انقلاب داشتند.

آنچه به همان اندازه و یران کننده به نظر می رسد، تاثیر جنگ بر مسائل انسانی از جمله توز یع جمعیت، سیستمهای شهری و مناطق روستایی در نواحی جنگی در بخشهای جنوبی و جنوب غربی کشور بوده است.

آمار سال ۱۹۸۶ (۱۳۶۵)، مجموع جمعیت ۵ استان جنگزده را ۷۶ میلیون نفر یا حدود ۱۵ درصد جمعیت کل کشور مشخص می ساخت. این ارقام که در سال ۱۹۷۶ (۱۳۵۵) به ترتیب ۵/۷ میلیون و ۱۷/۲ درصد بودند، نشان می دهد که این استانها بخش عمده ای از جمعیت خود را از دست دادند.

مجموعاً ۵۲ شهر آسیب دید که همه آنها در استانهای جنگزده قرار داشتند. از این تعداد، ۶ شهر کاملاً با خاک یکسان شد و به ۱۵ شهر دیگر بین ۳۰ تا ۸۰ درصد آسیب وارد شد. شهر خرمشهر، که تا سال ۱۹۸۰، ۳۰۰ هزار نفر جمعیت داشت و تا آن زمان مهمترین بندر ایران بشمار می آمد، اینک به شهر ارواح تبدیل شده است. ۸۰ درصد تاسیسات این شهر در ز یر و یرانه ها قرار دارد و آنچه باقیمانده، قابل دوام نیست. از این گذشته، تعدادی از شهرهای عمده در دیگر بخشهای کشور، از جمله تهران و اصفهان، هدف حمله های موشکی و هوا پیماهای عراق قرار گرفتند و خسارات قابل ملاحظه ای را متحمل شدند. ■

ادامه دارد

دراثر حملات هوایی عراق، شهرها و یران شد.

اعدامها

...دها اعدام را تایید و پخش کرده است. ...انس مطبوعاتی بعد از سفر گفت، مقامات ...ی اعدام نشده است. در حقیقت، سازمان ...مان ضدخمینی که در تبعید به سرمی برند و ...ازاعضای خود به وسیله رژیم خمینی بوده اند ...امنیتی رژیم جدید تنها کارگاه زندان ...ول» نشان دادند. رژیم یک هفته قبل از ...دانی از تهران منتقل شوند و به اقدامات ...که نگه داشتن هزاران زندانی در واگنهای ...ج از تهران، از آن جمله بود.

...د این اتهامات با مقادیر ز یادی حقیقت ...امی و همانند یک توپ نخی در بازارهای ...

...ازدیدار «تار یخی» فرستاده سازمان ملل ...کار این حرف که آنها بار دیگر، «ورق ...ند تا بار دیگر سازمان ملل متحد را وادار به ...را پیچیده کردند. آنها می خواستند اقدام ...ساختن شکنجه ها و اعدامها خنثی کنند. ...ارش سازمان ملل متحد را سندی نامید که ...کنجه را در زندانهای رژیم خمینی کاملاً ...هران افزود که گزارش، اقدامات انسانی ...یارو یی با جنایتکاران می ستاید.

...ت دنبال شد که آمر یکا و ایران در زمستان ...نیو یورک و ژنو در مورد آزادی ۸ گرو گان ...اسارت گروههای افراطی طرفدار ایران ...نشست دیدارهای محرمانه ای بین مقامات ...صورت گیرد.

...یعه به گوش می رسد که به خوبی امکان ...ی — با ایران انجام شده باشد و آنگونه که ...اجرای ایران — کونترا نشان داده اند، ...آنها را فراهم خواهند آورد، اما زمان آن ...ر یابد چنین نشانه هایی همیشه با یک ...همراه است.

...ی چیزی را طالب است. نمی خواهد این ...، بلکه می خواهد از طر یق این تشکیلات ...ها را ورق بزند تا آنکه جهان خارج را دور ...

...ردادن چنین ورقه سفیدی به رژیم ایران، ...قانه درک کند که تنها راه مقابله با ایران ...حفظ همه اصالتها است. ملاها از این کار ...داقل نمی توانند چنین گستاخانه از آدمها

اقتصاد ایران: فاجعه سقوط و تنگناها

● تولید ناخالص داخلی سرانه در ۱۱ سال اخیر نصف شده است و درآمد سرانه نیز به تبعیت از آن طی ۱۱ سال گذشته بیش از ۵۰ درصد کاهش داشته است.

جمعیت روزافزون جو یای کار کشورهای توسعه یابنده نیست و به زعم ...ایستگی» ایجاد می کند. توسعه کشاورزی امری حیاتی است، اما بدون ...معنی امکان پذیر نیست و بدون اشتغال صنعتی حتی روستاها نیز امکان ...یند. حل مسئله بیسوادی (عمومی کردن دانش) با بودجه بالای تحقیقاتی ...که دون آن) در تعارض است. تامین رفاه اجتماعی کافی (مانند تولید

ترتیب که قیمت دلار در مقطع قبول قطعنامه ۵۹۸ در بازار آزاد بدون دخالت دولت به حدود یک سوم قیمت قبلی آن رسید، اما تعلل در اتخاذ سیاست ارزی و دیگر سیاستهای شایسته قیمت آن را به سرعت بالا و حتی بالاتر از قبل برد، بطوری که دخالت دولت در بازار ارز دلار هزار ر یالی شروع شد، آنهم در حالتی که اقتصاد فرسوده تر گشته بود.

اگر تورم مهار نشود و از آنجا که تقر یباً تمام صادرات غیرنفتی از کالاهای اخیراست،

خسارات جنگ و بازسازی اقتصادی ایران — (۲)

ویرانیها و هزینه‌های جنگ

• رقم کل خسارات اقتصادی ناشی از جنگ در ایران، ۳۰۹ میلیارد دلار برآورد شده است که ۳۵ درصد آن هزینه های مستقیم است.

• از آغاز جنگ در سپتامبر ۱۹۸۰ تا زمان برقراری آتش بس در آگوست ۱۹۸۸، حدود ۵۹۲ میلیارد دلار خسارت به اقتصاد وارد آمد.

نویسنده: هوشنگ امیراحمدی

□

اشاره — متن انگلیسی این مقاله برای اولین بار در نشریه «فصلنامه جهان سوم» Third World Quarterly منتشر شده است.

و یرانی نواحی روستایی حتی شدیدتر بوده است. بیش از ۳۰ درصد روستاهای واقعی در پنج استان جنگزده (حدود چهارهزار واحد و آبادی)، به کلی نابود شدند و آسیبهای بسیار سنگینی به روستاهای دیگر وارد آمد. ارزش پولی مجموع خسارات وارده به آبادیها و نواحی مسکونی بین سپتامبر ۱۹۸۰ و سپتامبر ۱۹۸۵، حدود ۱۳ میلیارد دلار بود (که ۵٤ درصد آن به نابودی نواحی روستایی مربوط است). در مورد بقیه دوره جنگ (تا آگوست ۱۹۸۸)، آمار وارقامی در دست نیست. دقیق ترین حدس این است که در این دوره احتمالاً حدود ۵ میلیارد دلار زیان وارد آمد و رقم کل خسارات رسیده به نواحی مسکونی به حدود ۱۸ میلیارد دلار رسید.

با این حال، جنگ بزرگترین ویران کننده ترین ضربه را به اقتصاد کشور وارد آورد. جدول شماره یک، خسارات «مستقیم وغیرمستقیم» وارده به نه بخش را تا سپتامبر ۱۹۸۵ مشخص می سازد. هزینه های تعاونی، بخش عمده ای از مخارج غیرمستقیم را تشکیل می دهد. در حالی که هزینه های مستقیم بیشتر از بین رفتن ماشین آلات، ساختمانها، مواد، کالاها و دیگر طبقه بندیهای ثروت ملی را در برمی گیرد. رقم کل خسارات اقتصادی بیش از ۲٤ هزار و ۷۰۷ میلیارد ریال (۳۰۹/۱ میلیارد دلار) بود، که ۳۵/۵ درصد (حدود ۱۱۰ میلیارد دلار) آن هزینه های مستقیم است. در مقایسه، ارزش تولید ناخالص ملی ایران در سال ۱۹۸۵، با قیمتهای جاری برابری ارز، ۱۷۶/۶ میلیارد دلار بود). تاکنون گزارش رسمی مربوط به زیانهای اقتصادی جنگ در سال ۱۹۸۸ منتشر نشده است. ارقام موجود در اسناد منتشر نشده و اظهارات مقامات دولت، حاکی است که رقم کل خسارات در این سال نسبت به سال ۱۹۸۵، به مراتب بالا تر است، بویژه، زیان مستقیم اقتصادی تا ۲۱ مارچ ۱۹۸۷ (پایان سال ۱۳٦۵)، ۱۸۹ میلیارد دلار تخمین زده می شود. با در نظر گرفتن این نکته که این رقم، همانند گزارش قبلی، تنها ۳۵/۵ درصد مجموع زیان را شامل می شود، به رقم گیج کننده ۵۳۲/٤ میلیارد دلار برای زیانهای مستقیم و غیرمستقیم اقتصادی جنگ تا امروز می رسیم.

ارقام دقیق بقیه دوره جنگ (۲۱ مارچ ۱۹۸۷ — ۲۰ آگوست ۱۹۸۸)، در دست نیست، با این حال، با تصور اینکه خسارات وارده، همانند نرخ سالانه در دوره ۸۷ — ۱۹۸۵ بوده، شاید بتوان حدود ۶۰ میلیارد دلار به رقم کل، (۲۱ میلیارد دلار به عنوان خسارات مستقیم) اضافه کرد.

بنابراین، از آغاز جنگ در سپتامبر ۱۹۸۰ تا زمان برقراری آتش بس در آگوست ۱۹۸۸، حدود ۵۹۲ میلیارد دلار خسارت به اقتصاد وارد آمد که ۲۱۰ میلیارد دلار آن به خسارات وارده برزیرساخت اقتصادی کشور مربوط است. زیانهای مستقیم اقتصادی به تنهایی بیش از ۱۹/۵ سال درآمدهای نفتی را (در سطح درآمد سال ۱۹۸۷ که ۱۰/۷ میلیارد دلار بود)، شامل می شود. ارقام خسارات جنگی از بین رفتن جمعیت، مخارج نظامی و هزینه های بازسازی زیانهای جنگی را در برنمی گیرد.

• حدود ۸۸/۷ درصد مخارج مربوط به جنگ در دوره ۸۶ — ۱۹۸۱ به هزینه های مستقیم مربوط می شود.

زیان مالی و بودجه های جنگ نیز به همانسان مهم بوده است.

جدول شماره ۲، هزینه های مستقیم وغیرمستقیم جنگ را در دوره ۸۶ — ۱۹۸۱ نشان می دهد. در این دوره، مجموع مخارج جنگی به ۳۵۳۸/۲ میلیارد ریال (حدود ٤۱/٦ میلیارد دلار از قرار ۸٤/۹ ریال بهای هر دلار) بود که ۱٦/۹ درصد هزینه های عمومی را شامل می شود.

به منظور دریافت رقم بسیار بزرگ حدود ۵٦ — ۵۳/٦ میلیارد دلار برای تمام دوره جنگ، می توان ۱۵ — ۱۲ میلیارد دلار دیگر را به رقم کل (برای بقیه دوره جنگ تا آگوست ۱۹۸۸) افزود. حدود ۸۸/۷ درصد

بقیه در صفحه چهاردهم

جدول شماره یک
هزینه های اقتصادی جنگ تا سپتامبر ۱۹۸۵
(میلیارد ریال، به نرخهای جاری)

بخش	مستقیم: مبلغ	مستقیم: درصد کل	غیرمستقیم: مبلغ	غیرمستقیم: درصد کل	مجموع خسارت
۱—	۲۹۱۵۰۱۳	۸۳/٤	۵۷۹٤٤۰	۱٦/٦	۳٤۹٤٤۵۳
۲—	۱۲۹٤۷٤	۵/٦	۲۱۷۲۱۸۵	۹٤/٤	۲۳۰۱٦۵۹
۳—	۱۲۳۸۱۸۸	۹/٤	۱۱۹۸۸۰۸۵	۹۰/٦	۱۳۲۲٦۲۷۳
٤—	۱۷۱۷٦۵	۳۳/۸	۳۳٦۹۹۹	٦٦/۲	۵۰۸۷٦٤
۵—	۱۲۷٤۹۷	۹۲/٦	۱۰۱۳۸	۷/٤	۱۳۷٦۳۵
٦—	٤٦۸٦۸۷	۹۷/۲	۱۳۵۳۵	۲/۸	٤۸۲۲۲۲
۷—	۳۱٦۰۳۷۸	۱۰۰/۰۰	۰۰	۰/۰	۳۱٦۰۳۷۸
۸—	۳۳۱۰۱۳	۸۸/۱	٤٤۵٤۲	۱۱/۹	۳۷۵۵۵۵
۹—	۲۳۹۹٤۸	۲۳/۵	۷۸۰۱٤۵	۷٦/۵	۱۰۲۰۰۹۳
جمع	۸۷۸۱۹٦۳	۳۵/۵	۱۵۹۲۵۰٦۹	٦٤/۵	۲٤۷۰۷۰۳۲

. تقریباً کلیه این افراد از
تفاده کرده اند. ■

بی بند و باری ازدواج کند».
در این برنامه همچنین گفته شده که «آندرو»

که با این مبارزه تبلیغاتی غیرعادلانه در رسانه ها

جاسوسی به مورد اجرا گذارده است. ■

آخرین پیام قبل از اعدام

مارچ (۲۷ اسفندماه) خود
زادبازفت روز پنجشنبه
ازاعدام، آخرین آرزوی
ه است: «امید دارم که بعد
یص دهد من چگونه آدمی

ش «ابزرور»، وی این
ـ دیپلمات انگلیسی که
وی ملاقات به عمل آورد،
این موضوع تاکید کرد اگر
عراق) ازهمه حقایق آگاه
ام او تخفیف داده خواهد
ین ملاقات بود که وی
فاصله زیادی ندارد.
وشت: «فرزاد با بدن
ودافتاده وصورت نتراشیده
ط یک پیراهن سفید و بلند
یش داش] به تن داشت،

آخرین پیام خود را آماده کرد».

«رابین کیلی»، سرکنسول انگلستان در بغداد که به ملاقات وی رفته بود پس ازخواندن مطلب اوفهمید که بازفت هنوز ازاینکه صبح همان روز باید اعدام شود، خبرندارد. سرکنسول سپس با بی میلی به بازفت گفت که تقاضای دیگری برای عفو یا تخفیف مجازات بی فایده است واورابه این منظوربه زندان «ابوقریب» آورده اند که اعدامش کنند. فرزاد همچنان اصرارمی ورزید که «فقط یک روزنامه نگاراست وحرفه اش رادنبال کرده است». وقتی که سرانجام ازجریان مرگ قریب الوقوع خود اطمینان پیدا کرد، گفت: «هرکسی اشتباه می کند». او به خاطر آنچه که عمداً یا بدون قصد، انجام داده است، معذرت خواهی کردوافزود: «این مایه خجالت است که شخصی بمیرد ودنیا ازتمام حقیقت مطلع نشود». وی گفت که هنگام

بازجویی تحت فشارقرارداشته ومی خواسته است تا آنجا که امکان داشته، کمک کند. دراینجا، فرزاد بازفت باردیگرمراتب عشق ومحبت خود رابه خانواده اش ابرازداشت ودر باره وضع پدر ومادر خود درایران ابراز نگرانی کرد.

به نوشته «ابزرور»، اوهمچنین برای «روت فیشر»، دوست دخترخود که در روزنامه کارمی کند، پیامی حاکی از «عشق ومحبت» فرستاد وازوی خواست که بعد ازمرگ اوگریه نکند. این خواستی بود که عملی نشد و «روت فیشر» هم مانند دیگرکارکنان «ابزرور» نتوانست پس ازشنیدن خبراعدام «فرزاد» جلوی گریه خود رابگیرد.

«بازفت» از روزنامه «ابزرور» خواست که مجموعه بریده هایی که ازروزنامه هاتهیه کرده است، پس ازافزودن آخرین خبرها به آن به عنوان هدیه ای از جانب وی دراختیارمادراو، البته درصورتی که توانست ازایران خارج شود، بگذارد. به عنوان آخرین کلام، «فرزاد بازفت» از «دافنه پریش» به

خاطر دردسری که برای اوایجاد کرده است، پوزش طلبید.

متن آخرین پیام فرزاد بازفت که درنشریه «ابزرور» منتشرشده، به شرح زیراست:

«مادرترادوست دارم؛ پدرترادوست دارم؛ فرهاد، آناهیتا، افشین، شمارادوست دارم. آقای رئیس جمهوری، من ازاینکه به الحلیله رفتم متاسفم. من همیشه عراق ومردمش رادوست داشتم. هرکسی اشتباه می کند، من هم اشتباهی کردم.

ازهمه کسانی که درانگلستان وعراق سعی کردند که به من کمک کنند، سپاسگزارم. اگرکسی درهرکجای دنیا ازمن بدی دیده باشد، خواهش می کنم مرابببخشد. من مایلم ازمقامات عراقی به خاطرمهمان نوازی که طی ۶ سفرم به عراق ازمن کردند، تشکرکنم.

من می خواهم به مادرم بگویم که دوستش دارم وازاوتقاضامی کنم که برای من گریه نکند». ■

ویرانیها و هزینه های جنگ

بقیه ازصفحه هفتم

مخارج مربوط به جنگ دردوره ۸۶ — ۱۹۸۱ به هزینه های مستقیم مربوط می شود که حدود ۹۱ درصد برای هزینه های دفاعی کنار گذاشته شده است. دریک مغایرت شدید، بازسازی نواحی آسیب دیده تنها ۸/۹ درصد هزینه های مستقیم را دریافت داشت. سهم هزینه های غیرمستقیم درمجموع مخارج جنگی — حدود ۱۱/۳ درصد — که به بنیاد شهید وبنیاد امورمهاجران جنگی پرداخت شد، نیز اندک بود.

جدول شماره ۲
مخارج جنگی ۸۶ — ۱۹۸۱
(میلیارد ریال — به نرخهای جاری)

طبقه بندی مخارج	۱۹۸۱	۱۹۸۲	۱۹۸۳	۱۹۸۴	۱۹۸۵	۱۹۸۶	۸۶ — ۱۹۸۱ کل
مجموع مخارج جنگی	۳۹۱/۴	۵۳۲۰۰	۶۷۴۰۰	۵۲۱/۸	۵۳۸	۸۸۱	۳۵۳۸۲
مستقیم	۳۸۰/۹	۵۱۵	۵۹۴	۴۴۹	۴۲۵	۷۸۱	۳۱۴۴۹
(دفاعی)	۳۸۰/۹	۴۴۵	۵۰۳	۳۹۹	۴۰۰۰	۷۴۶	۲۸۷۳۹
(بازسازی نواحی جنگ زده)	۰/۰	۷۰	۹۱	۵۰/۰۰	۲۵۰۰	۳۵	۲۸۱
غیرمستقیم	۱۰/۵	۱۷	۸۰	۸۲/۳	۱۱۲	۱۰۰	۴۰۱/۵
(بنیاد امورمهاجران جنگی)	۰/۰	۰/—	۴۰	۳۹/۳	۶۳	۴۵	۱۸۷
(بنیاد شهید)	۱۰/۵	۱۱۷۰	۴۰	۴۳	۵۰/۵	۵۵	۲۱۵/۵
مجموع مخارج عمومی	۲۸۶۱	۳۳۶۷۰	۳۸۹۵	۳۶۳۱	۴۱۳۵	۴۰۵۰	۲۰۹۳۹
هزینه های جنگی به عنوان درصد مجموع مخارج عمومی	۱۳/۷	۱۵/۸	۱۷/۳	۱۴/۴	۱۳	۲۱/۸	۱۶/۹

بقیه ازصفحه چهارم

وی تاکید کرد: «درکشورهای توسـ
نظیرایران، اگرفکرکنیم که باصرف اسـ
و برنامه مکانیکی وتولید ورفاه بیشتر
حاصل می شود، این فکرغلطی است.
فرایند بلند مدت نیازدارد».

«دکترحسین عظیمی»، کارشناس
برنامه و بودجه، «تحول فرهنگی» راعامـ
اقتصادی دانست وگفت:

مشکلات اقتصادی درارزوسرمایه
اگر پول وسرمایه هم تامین گردد ولـ
فرهنگی صورت نگیرد، استقلال وخو
حاصل نمی شود. درابتدا باید بااستفاده
ونیروی انسانی، تحول فرهنگی ایجـ
توسعه اقتصادی بدون هویت مستقل فرهنگـ
نخواهد افتاد».

وی بااشاره به مشکلات نظام
درایران گفت: «نظام آموزشی درایر
مشکلات اساسی است وکیفیت، فدای
می گردد وبه واقع باتوسعه، هیچگونه سـ

ایران روزانـ
سهمیه «او

بقیه ازصفحه چهارم

یعنی بشکه ای ۱۸ دلار تثبیت شود تا این
بتواند نفت بیشتری درارو پا به فروش برسا
حالی که عراق وعربستان سعودی عقیده دا
با صدورنفت خام با کیفیت مرغو
ازطریق بالا بردن قیمتها به افزایش درآ
یافت.

عربستان سعودی مایل است کـ
میلیارد دلاری بودجه خود را ازطریق
قیمت نفت به بشکه ای ۲۰ دلار تامین کـ

تنها ۴ هزار دانشجـ
ارز تحصیل

بقیه ازصفحه پنجم

وی افزود: «درسالهای اخیر، مـ
مشکلات دانشجویان خارج ازکشورمور
قرار گرفت ودراین زمینه پیشنهاداتـ
ضوابط اعطای تسهیلات به دانشجویان
آئین نامه های مربوط به پرداخت مقرری
به دانشجویان، رفع محدودیت دفعات
دانشجویان به کشوربا استفاده از
معافیت دانشجویان ازعوارض خروج
ازطریق زمین به هیات دولت ارائه شد».

واعظ زاده گفت: «پذیرش دانشـ

ـ ودین

باره این شورشها
عمداً توسط عناصر
برای منطقه یک
یان ناآرامیها)،
لامی راخواستار
طقه علاقه مندند
که بعد ازخارج
زام شده اند، چه

را درنقاط دیگر
عمردیف ترکیه و
دش، هند)، در

کن است دارای
جویانه متمایل
راننده کامیون،
دست به چپاول

چف هم همین
کش درامتداد

IRAN TIMES Friday March 30, 1990
Vol XX No. 3
ایران تایمز سال بیستم شماره ۹۵۸
جمعه دهم فروردین ۱۳۶۹

خسارات جنگ و بازسازی اقتصادی ایران — (۳)

تامین رفاه عمومی و راه آینده دولت

● عدالت اجتماعی که موضوع مهم و مورد توجهی پس از انقلاب بوده است، آگاهانه از فهرست ارجحیتها کنار گذاشته شده است. نشانه های موجود حاکیست که رشد اقتصادی بالا ترین ارجحیت را خواهد داشت.

● ارتش نیز باید بازسازی شود و از آنجایی که تنها بخش کوچکی از سازو برگ نظامی در داخل تولید می شود، هزینه وارد کردن قطعات یدکی و تجهیزات حدود ۳ میلیارد دلار در سال خواهد بود.

نویسنده: هوشنگ امیراحمدی

اشاره: متن انگلیسی این مقاله، برای اولین بار در نشریه «فصلنامه جهان سوم» Third World Quarterly منتشر شده است.

استراتژی بازسازی

ارجحیتهای بازسازی از هنگام برقراری آتش بس موضوع بحثهای تندی بوده است. منابع موجود در مقایسه با نیازها بسیار اندک است و راه برگزیده شده ماهیت نظام آینده را شکل خواهد داد. این بحث در اطراف چهار مسئله اساسی متمرکز است. بازسازی ارتش (سازمان و تجهیزات)، به حرکت درآوردن اقتصاد کشور، تامین رفاه اقتصادی مردم (بویژه خانواده های کسانی که در جنگ کشته شدند)، بازسازی مناطقی که در جنگ آسیب دیدند. عدالت اجتماعی که موضوع مهم و مورد توجهی پس از انقلاب بوده است، آگاهانه از فهرست ارجحیتها کنار گذاشته شده است. نشانه های موجود حاکیست که رشد اقتصادی بالا ترین ارجحیت را خواهد داشت. دولت نیاز دارد که در یک چارچوب زمانی معقول، حدود چهار تا پنج میلیون شغل به وجود آورد و قیمتها را که پیوسته رو به افزایش می رود، کنترل کند. با این حال، دولت در همان حال که توانائیهای تولیدی را احیا می کند، باید غذای مورد نیاز مردم را فراهم آورد و ارتش را اگر قرار است جمهوری اسلامی با قدرت نظامی نیرومند عراق برابر شود، بازسازی کند.

تهیه نهاده های صنعتی (مواد خام، کالاهای واسطه ای، ماشین آلات و تکنولوژی)، که بخش مهمی از آنها باید وارد شود، شرط توسعه اقتصاد است. صنایع ایران از نظر حدود ۶۵ درصد نهاده های خود به بازارهای بین المللی متکی است و بدون توجه به میزان علاقه دولت به استفاده از منابع بومی، تنها مقدار بسیار کمی از آنها را می توان در داخل تولید کرد. نهاده های لازم برای احیای صنعت و رساندن آن به سطح قبل از انقلاب، سالانه حدود ۶/۵ میلیارد دلار هزینه خواهد داشت. ارتش نیز باید بازسازی شود و از آنجایی که تنها بخش کوچکی از سازوبرگ نظامی در داخل تولید می شود، هزینه وارد کردن قطعات یدکی و تجهیزات، حدود ۳ میلیارد دلار در سال خواهد بود. واردات مواد غذایی که همیشه بالا بوده، سالانه ۴/۵ میلیارد دلار دیگر را در برمی گیرد. اگر یک میلیارد دلار دیگر به هزینه سالانه بورسهای تحصیلی، سفارتخانه ها، مامورینها و اقلام مشابه افزوده شود، آنگاه سالانه به ۱۵ میلیارد دلار ارز خارجی نیاز خواهد بود. حتی محافظه کارانه ترین تخمینهای رسمی، نیاز ارزی دولت را در سال ۱۳۶۸ (۱۹۸۹/۹۰)، ۱۲ میلیارد دلار تعیین می کند.

با این حال، درآمدهای نفت که بیش از ۹۰ درصد ارز خارجی ایران را تامین می کند، ممکنست طی چند سال آینده از ۱۳ میلیارد دلار فراتر نرود، حتی اگر او پک بتواند سقف تولیدی خود را که اخیراً در سطح ۱۹/۵ میلیون بشکه ثبت شد، (به بهای هر بشکه ۱۸ دلار)، حفظ کند. سهمیه تولیدی ایران، حدود ۲ میلیون و ۷۸۳ هزار بشکه در روز تعیین شده است. حدود ۸۰۰ میلیون بشکه در داخل به مصرف می رسد و بقیه صادر می شود. توجه کنیم که حدا کثر سهمی که دولت از محل صادرات نفت بدست می آورد، حدود ۵۰ درصد است. بقیه برای هزینه های تولید، توزیع، حمل و نقل، بازاریابی، بیمه، قطعات و تعمیرات و سرمایه گذاریهای تازه، از جمله اکتشاف کنار گذاشته می شود. بنابراین، از حدود ۱۳ میلیارد دلار درآمدهای سالانه نفت، تنها حدود ۶/۵ میلیارد دلار عملاً در اختیار بازسازی قرار می گیرد، البته حدود یک میلیارد دلار نیز می توان از محل صادرات کالاهای غیرنفتی بدست آورد.

بنابراین مسئله این است که آیا ایران باید جامعه را از طریق استراتژی درهای باز، با شرکت دوگانه بخش خصوصی داخلی و سرمایه خارجی بسازد یا باید استراتژی اتکا به خود را با دخالت گسترده دولت، دنبال کند، یا آنکه لازم است مجموعه ای از هر دو نظر را به کار گیرد.

جمهوری اسلامی تاکنون به میزان بسیار اندکی از کمک خارجی استفاده کرده و اساساً بر منابع داخلی تکیه داشته است. معذلک، طرفداران درهای باز (که اکثراً محافظه کار هستند و با بازار ارتباط دارند)، می گویند که سیاست اتکا به خود، به کار بازسازی زیان خواهد رساند، زیرا کشور باید به سرعت حرکت کند و نیازها بسیار زیاد است. آنها بر این نظرند که مردم از خودگذشتگی و فداکاری کرده اند و برای تماشای بهبود زندگی خود، بیش از این صبر نخواهند کرد.

به گفته آنها دولت باید برای وارد کردن کالاهای مصرفی، گامهایی بردارد و بخش خصوصی را به انجام کار مشابهی تشویق کند. این کار به آزادسازی سیاستهای تجارتی نیاز خواهد داشت. سرمایه گذاری در طرحهای بازده سریع، با هدف تامین رفاه فوری مردم نیز باید بر طرحهای بلندمدت ترجیح داده شود. طرفداران سیاست درهای باز با دخالت گسترده حکومت در اقتصاد و بازسازی فراتر از یک برنامه ریزی اولیه و تنظیم کننده برنامه ها در آخرین لحظه مخالف هستند.

● مسئله اینست که آیا ایران باید جامعه را از طریق استراتژی درهای باز با شرکت دوگانه بخش خصوصی داخلی و سرمایه خارجی بسازد یا باید استراتژی اتکا به خود را با دخالت گسترده دولت، دنبال کند.

آنها همچنین بر این نظرند که اگر یک استراتژی رشد سریع، شرایط اقتصادی را بهبود بخشد، کسانی که پایین تر از خط فقر قرار دارند، (و در حال حاضر حدود ۶۵ درصد جمعیت را تشکیل می دهند)، نصیبی نخواهند برد. آیت اله علی خامنه ای، رهبر جدید جمهوری اسلامی، به طرفداری از روش کم و بیش مشابهی شهرت دارد، هر چند که به برخی از جنبه های نظر مخالفان نیز توجه داشته است و بهتر است یک مصلحت گرا توصیف شود. او می گوید، رشد اقتصادی با افزایش فرصتهای شغلی و حقوقی، بخشهای فقیرتر جامعه را کمک می کند و در همان حال بر میزان تولید می افزاید و تورم را پایین می آورد.

برخی، بخصوص رادیکالها، می گویند که حرکت می تواند آرامتر باشد. کشور باید در صنایعی که برای تولید مواد مورد نیاز بازسازی، سیمان، ساختمان، فولاد و ماشین آلات به آنها نیاز دارد و در خدمات اجتماعی به منظور یاری دادن نیازمندان سرمایه گذاری کند. ایران با اتخاذ این راه همچنین می تواند بخشهایی را که بیشتر از منابع داخلی استفاده می کنند و کمتر به ارز خارجی نیاز دارند — از جمله کشاورزی و صنایع کوچک — بازسازی کند. طرفداران این طرز فکر می گویند مردمی که ده سال در شرایط فوق العاده دشواری زندگی کرده اند، حاضر نخواهند بود بازهم در انتظار بهبود زندگی خود باقی بمانند. از این گذشته، دولت بجای تشویق بخش خصوصی، باید شرکتهای تعاونی تولید و توزیع را توسعه دهد و تقویت کند. همچنین باید به تشویق سیاست اتکا به خود با حمایت از تولید داخلی و مقاومت در برابر وسوسه حل سریع مشکلات که سیاست درهای باز قول می دهد، ادامه دهد. به گفته آنها، در غیر اینصورت، کشور بزودی به دولتها و شرکتهای خارجی و بویژه شرکتهای چندملیتی، مقروض خواهد شد و نتیجه کار، آنگونه که در سیاست درهای باز مصر پس از ناصر نمودار شد، افزایش وابستگی به خارج و نابرابری درآمد همراه با ایجاد یک بازار مصرفی کوچک و کاهش نسبی سطح صنعتی شدن خواهد بود. میرحسین موسوی نخست وزیر پیشین و مشاور فعلی پرزیدنت رفسنجانی به طرفداری از راههای تندروی شهرت دارد. هر چند که گه گاه در قبول سیاستهای بیشتر میانه یا واقع گرا، انعطاف پذیری عمده ای از خود نشان داده است. ■

ادامه دارد

دفاع می کند.

از واشنگتن پست

نویسنده: جیم هاگلند

برگردان: سرویس خبری ایران تایمز

□

اتحادیه عرب با همان جهان بینی و شجاعتی که ازو یژگیهای آن است به خشم آمده است. این اتحادیه که نماینده ۲۱ کشورعرب وسازمان آزادی بخش فلسطین است، ازاقدام دولت عراق درمورد اعدام فرزاد بازفت، خبرنگارنشر به ابزرو پشتیبانی کرده است.

اتحادیه عرب بدون هیچگونه ملاحظه ای مارگارت تاچرنخست وزیر انگلستان را به خاطر اینکه ازدولت عراق خواستار عدم اجرای حکم اعدام بازفت شده، شدیداً مورد حمله قرارداده است.

اینکه چنین تقاضایی ازطرف دولت عراق پذیرفته نشد، چندان جای شگفتی نبود، چون آنها نه یک دولت، بلکه یک دارودسته جنایت کارتشکیل داده اند که بر کشور عراق مسلط شده است، ولی اتحادیه عرب با پشتیبانی ازجنایت دولت عراق که مبتنی بریک حکم قضایی درمورد روزنامه نگار آزاد ایرانی تبار بوده، خود را به یک سطح تهوع آورجدید ازجبن و پستی تنزل داده است. خبرنگار آزاد ایرانی تبار با اسناد مسافرت انگلیسی وارد خاک عراق شده بود.

اتحادیه عرب با کدام جرأتی به خاطرتقاضای تخفیف درمجازات (بازفت) با چنان خشونتی حمله کرد؟

اتحادیه عرب این اقدام را مانند انتقادات ملایم ۱۸ ماه قبل ازدولت عراق به خاطراستعمال گاز شیمیایی علیه شهروندان کرد، به عنوان مداخله درامورداخلی عراق توصیف کرد.

حقیقت این است که کشورهای غربی ازجمله انگلستان وآمریکا در برابراین آخرین بی حرمتی عراق به موازین بین المللی با نرمشی بیش ازحدوا کنش نشان دادند.

ضعف کشورهای غربی دربرابراعدام گستاخانه بازفت به اتحادیه عرب جسارت بخشید تا به آن

استقلال دادن خود را نسبت به بعض حقوق بشردرمناطق دیگروبو یژه توسط اسرائیل نسبت می کنند.

بعلاوه این رهبران مشروعیت خود رانیزیا سیاست سکوت وتائید (در برابراقداماتی نظیراقدام دولت عراق)، متزلزل می سازند. شهروندان تفرت زده آنها به چنین رو یه ای نه به عنوان همبستگی، بلکه به عنوان ضعف وفقدان شجاعت می نگرند. رهبران عرب درانتخاب تصمیماتی که می گیرند مرتباً دچاراشتباه می شوند.

اینن هنوزبدترین قسمت این ماجرانیست. بدترین قسمت این قضیه آنست که آنها درانجام چنین کارهایی ازسوی دنیای غرب وژاپن مورد کمک ویاری قرارمی گیرند. اینها دیگرحتی عذر بدتراز گناه همبستگی راهم برای توجیه بی تفاوتی خود ندارند. آنها قادربه تشخیص این حقیقت نیستند که وعده قراردادهای پرسود ازطرف رژیم بغداد که تا گلوژ یربا رقرض فرورفته است، سرابی بیش نیست.

• اگر فرزاد بازفت بیچاره درمورد فشاربین المللی برای نجات خود حسابی می کرد، باید گفت که اوصدام حسین وجامعه بین المللی را درست نشناخته بود.

آیا فکرمی کنید من اغراق گویی می کنم؟ خبرهایی را که دراین هفته ازژاپن رسیده است مورد تأمل قرار دهید: وزارت تجارت ژاپن ازبازشگاه خبرنگاران خارجی آن کشورتوضیح خواست که چرا عضو یت افتخاری سفیرعراق را درترکیه به نشانه اعتراض به اعدام بازفت لغو کرده است. وزارت خارجه ژاپن می بایست دراعتراض به دولت عراق به خبرنگاران خارجی ملحق شود، نه اینکه با خواستن توضیح رسمی ازبازشگاه نوعی فشارز یرکانه به آن وارد کند.

حالا به بحثی که در کنگره پیرامون استعمال گازهای سمی ازطرف عراق علیه اتباع خود آن کشوروبرقراری مجازات اقتصادی دراین رابطه در گرفت بیندیشید. «کلر بورن پل» رئیس کمیته روابط خارجی مجلس نمایندگان نتوانست این مجلس را به ابراز خشم وناراضایی خود دربرابراقدام

بقیه درصفحه دوازدهم

موشک عراقی که به فضاپرتاب شد

جلوگیری می کنند. در یادار «توماس بروکز» رئیس واحد اطلاعات نیروی دریایی آمریکا چند روزقبل گفت، پکن «مشتاقانه درصدد است موشکهای کوتاه ومیان برد به سور یه وایران، رقیبان خاورمیانه ای عراق بفروشد».

چینیها ایران را درتولید موشک زمین به زمین «تندر—۶۸» که حدود ۲۵ مایل برد دارد، یاری داده اند و گزارش می رسد که چینیها درسال ۱۹۸۹ تعدادی موشک ضدکشتی «سی—۸۰۱» به ایران تحویل دادند. گزارشهای اطلاعاتی حاکی است که چین همچنین به کره شمالی درنوسازی نیروی موشکی اسکود—بی ایران در کارخانه ای که درشرق ایران ساخته می شود، کمک می کند.

منابع اطلاعاتی براین عقیده اند که چین بجای فروش موشک، اینک سیستمهای هدایت شونده و تکنولوژیهای دیگرراابرای مشتریان خاورمیانه ای خود می فرستد و دراین کارا غلب از کره شمالی استفاده می کند. چینیها ازسرلطف چنین نمی کنند. دردسامبر گذشته، خبرنامه انگلیسی «میدایست مارکتز» گزارش داد که پکن لوازم تجز یه سریع را به منظورتولید اورانیوم غنی شده برای سلاحهای هسته ای دراختیارصدام حسین قرارداده است.

آمریکا درسال ۱۹۸۷ طرحی رابرای محدود کردن صدورتکنولوژی موشکهای بالستیک به اجرا گذاشت. امابسیاری ازسیستمهای موشکی ازجمله سیستمهایی که چین به ایران می فروشد، درروشهای این طرح نمی گنجد و کنترل فروش تکنولوژی پیشرفته بسیار دشوار است. درسال ۱۹۸۱ اسرائیل به اقدام مستقیم تری دست زد و یک نیروگاه اتمی عراق را بمباران کرد، اما با اقدام صدام درروی هم انباشتن موشک و سلاحهای شیمیایی و گسترش کارپژوهشهای هسته ای در چندین محل، متوقف ساختن او و وزیروزسخت تروخطرنا کترمی شود. ■

هردودرنیررسی موشکهای او قراردارند.

باوجود دستگیری «دقیر» مقامات اطلاعاتی آمریکا پیوسته توانایی عراق را درخریدن، دزدیدن، توسعه و به کار گرفتن سلاحهای پیشرفته دست کم گرفته اند. درسال ۱۹۸۷ زمانی که عراق اعلام کرد موشک زمین به زمین «الحسین» را ساخته است، مقامات اطلاعاتی آن را به عنوان شکل ناقصی ازموشک بدون دقت اسکود—بی شوروی رد کردند، سپس عراق بیش از ۱۹۰ موشک که بردآنها دو برابربیشتراز اسکود—بی بود، به سوی شهرهای ایران شلیک کرد. درسال ۱۹۸۷ زمانی که یک خلبان عراق به اشتباه به ناو آمریکایی استارک در خلیج فارس حمله کرد، ارتش آمریکا ازنی بردن به این موضوع که عراق با تغییر شکل جتهای فرانسوی میراژ آنها را قادرساخته است بجای یک موشک اگزوست دوموشک حمل کنند، شگفت زده شد و دردسامبر گذشته اعلام این خبر که عراق راکتنی به فضاپرتاب کرده است، سازمانهای اطلاعاتی آمریکا را کاملاً غافلگیر کرد. «دبلیو. ست کاروس» کارشناس گسترش موشک دربنیاد کالج جنگ نیروی در یایی آمریکا می گو ید: «عراقیها همیشه ما را غافلگیر می کنند. آنها قادرند کارهایی انجام دهند که ما هرگز انتظار نداشتیم».

بنا به محاسبه «کاروس»، عراق برای ایجاد مجتمع نظامی پژوهشی وتولیدی، «سعد ۱۶» که با آزمایشگاه پژوهشی «لوس آلاموس» برابری می کند، حدود ۲۰۰ میلیون دلار خرج کرده و ۴۰۰ میلیون دلار دیگربرای ایجاد تاسیساتی به منظورتولید وسوار کردن راکتهای معروف به «پروژه—۳۹۵» به مصرف رسانده است. ازاین گذشته عراق به پژوهش درمورد موشک «کوندور» که مصروآرژانتین زیرفشار آمریکا آن را کنار گذاشتند، ادامه می دهد، اما کشورهایی نظیرچین از کوشش برای متوقف ساختن مسابقه تسلیحاتی عراق

خسارات جنگ وبازسازی اقتصادی ایران—(۴)

اقتصادمخلوط:توسعه اقتصادی کشور

• نظریه اقتصاد مخلوط درجمهوری اسلامی بریک سیاست خارجی آرام ومسالمت آمیزمبتنی است که می خواهد انقلاب اسلامی را ازطریق ایجادیک مدل نمونه ونه ازاراه زورصادر کند.

• سیاست جدیدقراراست همچنین مناسبات بازتری بین جمهوری اسلامی وشرق وغرب ایجاد کندوایران را برای مدتی کوتاه به کمک خارجی متکی سازد.

نویسنده: هوشنگ امیراحمدی

□

اشاره: متن انگلیسی این مقاله برای اولین بار درنشریه «فصلنامه جهان سوم Third World Quarterly منتشرشده است.

هر چندروندهایی کارهنوزروشن نیست، اما سیاست سازان وبرنامه ریزان ایران به آمیزه ای گرایش دارند که درآن بخش خصوصی نقش عمده ای ایفا خواهد کرد و حکومت موضع اقتصادی و کنترل کننده نیرومندی را دراختیارخودنگاه خواهد داشت. این استراتژی که رهبرواقع گرا ومیانه ای چون پرزیدنت علی اکبرهاشمی رفسنجانی ازآن حمایت می کند، برای هدایت هماهنگی بین بخشهای عمومی، خصوصی وتعاونی، چارچوبی را به صورت آمیزه ای ازشرایط بازاروبرنامه ریزی ارائه خواهد داد، اما بخشی که بیش ازهمه موردنظراست، شرکتهای تعاونی است که بطور خصوصی تشکیل شود و به گفته رفسنجانی، تعدادز یادی ازافراد را به عنوان بخش خصوصی در کنارهم بنشاند وموجبات رشد اقتصادی متوازنی را فراهم آورد. روزنامه کیهان هوایی درشماره ٤ آبان ۱۳۶۷ نوشت: «کاپیتالیزم غربی» که «هم ناعادلانه و هم استثمارگرانه است» و «کمونیسم شرقی» که «ابتکارراملی کشد» و «بین حکومت ومردم خصومت ایجادمی کند» با این راه میانه توسعه مخالف هستند. با نظر به اقتصادمخلوط، بخش دولتی به احتمال بسیارز یاد به صنایع ومعادن، سیستمهای بانکداری، صادرات برخی ازخدمات وتمام ساختارها مسلط خواهد بود. دوبخش دیگر درفعالیتهای خانه سازی، کشاورزی، تولیدی، واردات واکثرخدمات مربوط به مصرف وتوزیع توسعه خواهندیافت.

نظر به اقتصاد مخلوط بریک سیاست خارجی آرام ومسالمت آمیزمبتنی است که می خواهد انقلاب اسلامی را ازطریق ایجادیک مدل نمونه ونه ازراه زورصادر کند (درحقیقت همین تفکرتازه درسیاست خارجی، به اضافه سختیهای اقتصادی، موجب پایان جنگ شد). این سیاست قراراست همچنین مناسبات بازتری بین جمهوری اسلامی وشرق وغرب ایجاد کندوایران را برای مدتی کوتاه به کمک خارجی متکی سازد. شاید بتوان انتظارداشت در پی طرحهایی که اخیراً برای عادی ساختن روابط تهران با مسکو به اجرا گذاشته شد، مناسبات ایران با غرب نیزبه حال عادی درآید. طرفداران این استراتژی همچنین با افزایش آزادیهای سیاسی واتخاذ نظر مثبت تری نسبت به ایرانیان تحصیلکرده (تبعیدی وخودتبعیدی) مقیم خارج موافق هستند.

آیت اله خمینی درمورد هرسه نظردوپهلوحرف می زد ودرشرایط گوناگون مواضعی ایدئولوژیک ومصلحت گرا اتخاذ می کرد. ماجرای «رشدی» یک موضع ایدئولوژیک را نشان داد. تمدادی ازفرامینی که آیت اله درسال ۱۹۸۷ درموردنیازبه دخالت دولت دراقتصاد وامور دیگرصادر کردنیزدارای چنین حالتی بود. اودر مغایرتی شدید درحالی که همچنان به غرب وشرق، بو یژه آمریکا واتحاد شوروی

و یرانی خرمشهر دراوایل جنگ

• هاشمی رفسنجانی رئیس جمهوری جدید واعضای کابینه او که بیشترواقع گرا وتکنوکرات هستند تعهد خود را به دستیابی به یک صلح جامع با عراق ابراز داشته اند ودرهمان آن برآنند بیشترین توان خود را برای احیای اقتصادبه کارگیرند.

بی اعتماد بود، سیاستهایی را که مصلحت گرایان مطرح می ساختند، تصو یب می کرد و با برخی ازهدفها یا سیاستهای اعلام شده جمهوری اسلامی به مخالفت برمی خاست. مثلاً او آتش بس را پذیرفت وسیاست پس ازجنگ را که هدف آن عادی ساختن تدریجی روابط با فرانسه، انگلستان و کانادا بود، تایید کرد. آیت اله خمینی همچنین دربیانیه ای که درپاییز ۱۹۸۸ صادر کرد و به تشریح نظریات خوددرمورد ارجحیتهای بازسازی پرداخت، موضع میانه ای رابرگزید. بیانیه ارجحیتهای زیربرا مشخص می ساخت:

«دادن انواع امتیازهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی—خانواده های شهدا و کسانی که به جنگ کمک کردند، بهبود قابلیت دفاع کشوروتوسعه صنایع نظامی، خودکفایی کشاورزی وتوسعه مراکزعلمی و پژوهشی، برنامه ریزی برای رفاه عمومی، آزادسازی تجارت بین المللی درمورد کالاهای مصرفی وشرکت مردم (یعنی بخش خصوصی) دربازسازی». با این حال، بیانیه روشن می ساخت که آیت اله خمینی همچنان آمریکا وشوروی را دشمنان اسلام وجمهوری اسلامی تلقی می کند.

باوجوداین، باید گفته شود که نظریه اقتصادمخلوط واقع گرایانه دربرابرتحولات غیرمنتظره ای که معمولاً درجمهوری اسلامی (یا دررابطه با آن) اتفاق می افتد، به شدت آسیب پذیراست. تازه ترین نمونه چنین رو یدادی ماجرایی بود که برسرکتاب «آیات شیطانی» نوشته «سلمان رشدی» بر پاشد. بی اعتمادی آیت اله خمینی به غرب تقریباً بطورمسلم دربی این ماجرا عمیق ترشد. به نظرا کثراعضای رهبری

بقیه درصفحه دوازدهم

(April 6, 1990 ص ۷ ستون ۱ و ۲ ص ۱۲۹ ، شماره ۲۵۹ ، سال ۱۷ ایران ما)

ایران تمایز، شماره ۹۵۹
جمعه ۱۷ فروردین ۱۳۶۹
ص ۱۲
April 6, 1990

اقتصاد مخلوط: توسعه اقتصادی کشور

بقیه از صفحه هفتم

جمهوری اسلامی در تهران، غرب این حادثه را به وجود آورد تا به اسلام آسیب برساند. شیوه بی تفاوت دولت انگلستان و متحدان غربی آن در مقابله با این رویداد بر چنین بدگمانیهایی دامن زد. چنین حوادثی بویژه واقع گرایان را (که سیاستهای «آزادیخواهانه» آنها در سخنانی که آیت اله در پی خراب شدن روابط ایران با اروپای غربی ایراد کرد، مورد حمله قرار گرفت) تضعیف می کند و مشکلات عظیمی را که در اجرای یک سیاست خارجی معتدلتر با آن روبرو هستند، نمودار می سازد. اینک که انتخابات ریاست جمهوری ماه جولای جناح واقع گرا را به قدرت رسانده است، به احتمال بسیار زیاد نظریه واقع گرایی در جمهوری اسلامی اتخاذ خواهد شد. در این میان، اصلاحات قانون اساسی با حذف پست نخست وزیری قدرت رئیس جمهوری را افزایش داد. باوجود این، پویایی این سیاست به پیشبرد روند صلح با عراق (که واقع گرایان مسئول آن شناخته می شوند) و بهبود شرایط اقتصادی بستگی دارد. به این دلیل، هاشمی رفسنجانی رئیس جمهوری جدید و اعضای کابینه او که بیشتر واقع گرا و تکنوکرات هستند، تعهد خود را به دستیابی به یک صلح جامع با عراق ابراز داشته اند و در همان حال بر آنند بیشترین توان خود را برای احیای اقتصاد به کار گیرند.

نظریه اقتصاد مخلوط همچنین می تواند مشکلاتی به وجود بیاورد. این نظریه قادر است بحثهای عقیدتی را در داخل حکومت طولانی سازد. باتوجه به این موضوع که این نظریه ترکیب برگزیده ای از عناصر موجود در استراتژیهای درهای باز و اتکا به خود است، طرفداران هر دو استراتژی همچنان تلاش خواهند کرد حضور عقیدتی بزرگتری در آن داشته باشند. جدا از تلف کردن مقدار زیادی وقت و انرژی که به شدت برای بازسازی مورد نیاز است، این استراتژی همچنین می تواند شرایط اقتصادی را حداقل در برخی حوزه ها بدتر کند. کاستن از کنترلهای تجارت بین المللی، بویژه می تواند پس اندازهای خصوصی را (که ۱۲ تا ۱۵ هزار میلیارد دلار تخمین زده می شود)، به فعالیتهای پرسود صادرات — واردات انتقال دهد و از بخشهای تولیدی دور کند. بالا رفتن نرخ تورم و بدتر شدن قدرت خرید اکثریت مردم که هم اینک ضعیف است، از نتایج چاره ناپذیر چنین تحولی خواهد بود.

نظریه اقتصاد مخلوط می تواند از چنین مشکلاتی بر کنار بماند، به شرط آنکه دولت کنترلهای بیشتری بر توسعه تجارت بین المللی و خدمات داخلی برقرار سازد. دولت می تواند مالیات بیشتری بر سرمایه گذاری در این فعالیت وضع کند و انجام آنها را منوط به گرفتن جواز سازد. لایحه مالیات ارزش افزوده بر کالاهای مصرفی لوکس و خدمات که اخیراً به تصویب رسید، گامی در یک جهت درست تلقی می شود. حکومت همچنین می تواند با اتخاذ سیاستهای تشویقی موثر، پس اندازهای سرگردان را در مسیر سرمایه گذاریهای تولیدی هدایت کند.

تمام طرفهای بحث، علیرغم اختلاف نظرهایشان، با تعدادی از مسائل اساسی موافق هستند مانند ماهیت نظام اسلامی که مایلند بسازند و مسائل سیاسی که کمتر عقیدتی باشد. آنها بویژه بر این نظرند که از منابع داخلی باید بطور حداکثر بهره برداری شود، باید از وابستگی خارجی پرهیز کرد، شرکت مردم در کارها تشویق شود (یعنی کارهای متفاوت به جناحهای گوناگون واگذار شود) و به مناطق جنگزده و ساکنان آنها توجه بیشتری مبذول شود. آنها همچنین بر این نظرند که باید به حوزه های مهم زیر ارجحیت داده شود: تقویت صنایع نظامی و تاسیسات مربوطه، ترمیم و توسعه ساختارها (ازجمله پژوهشهای علمی و تکنولوژیک نیروگاهها، راهها و تاسیسات بندری)، بازسازی صنایع نفت (ازجمله چاههای نفت، پالایشگاهها و پتروشیمی) و تاسیسات صادرات نفت ازجمله خطوط لوله و بارانداز ها، توسعه کشاورزی و ساختارهای پشتیبانی آن نظیر سد، کانال و دیگر شبکه های آبیاری، بازسازی و توسعه صنایع ساختمانی ازجمله کارخانه های سیمان و شیشه، بازسازی صنایع اساسی آسیب دیده، ازجمله مجتمعهای تولید فولاد و ابزار ماشین، توسعه دوباره برخی از نواحی و شهرهای جنگزده و توجه به نیازهای فوری خانواده های جنگزده. در بیانیه آیت اله خمینی نیز بر برخی از این ارجحیتها تاکید گذاشته می شد.

همچنین (آنگونه که در برنامه توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی پنج ساله جمهوری اسلامی تشریح شده)، اعتقاد بر این است که بازسازی اقتصادی از سه یا تعداد کمتری مرحله مشخص خواهد گذشت. در مرحله نخست، منابع و کوششها در جهت حداکثر استفاده از توانائیهای تولیدی موجود (بویژه نفت و گاز)، ساختارها و نیروهای انسانی هدایت خواهد شد. بر توسعه کشاورزی و روستایی نیز تاکید گذاشته می شود. هدف از این مرحله اینست که اقتصاد فعالیتهای عادی خود را از سر گیرد و صادرات نفت برای تامین حداکثر ارز خارجی افزایش یابد. در مرحله دوم، از درآمد نفت برای دستیابی به رشد اقتصادی و بالا بردن درآمد سرانه استفاده خواهد شد. سرانجام روند رشد استحکام خواهد یافت و از بخش نفت مستقل خواهد شد. بر اساس برنامه پنج ساله، تنها در آن صورت، دستیابی به هدفهای عدالت اجتماعی و خودکفایی اقتصادی امکان پذیر خواهد شد (در برنامه پنج ساله به دوره هر مرحله یا استراتژی اجرای آن اشاره نمی شود). آنچه مسلم به نظر می رسد این است که دولت برای بازسازی به شدت به درآمدهای نفت متکی خواهد بود. ■

ادامه دارد

...ی نمی کنند، ولی قاری هم در...
...م انجام نمی دهند، توصیه کرد که
...جدید نظر کنند. وی از روحانیون
...منابر از آن چیزهایی صحبت کنند
...اج مردم است و خطاب به آنها
...ز آنچه در وهله اول مورد نیاز مردم
...ق و اندیشه انقلابی است و این
...ت که نظام بر آن استوار شده است.
...دال را نباید فراموش کنید و از افراط
...د. افراط و زیاده روی با کار یک
...ب نیست».
...هوری اسلامی افراط و زیاده روی
...را نیز نفی کرد و گفت: «بعضیها
...در باره مسائل سیاسی صحبت
...خنانشان کوچکترین اشاره ای به
...یت دیده نمی شود و این چندان
...نیست». ■

...ا هزار جوان بی گناه ایرانی در
...ین به آرزوی بازگشت به مام
...خود دقایق عمر پربار خود را به
...ایرانی با داغ تحقیر بر پیشانی
...قوق اولیه انسانی خود و عزت
...عجازی از این سلسله حاکمان
...نان نقد جوانی بر باد می دهند.
...رانگیز آنان جز فتنه برانگیزی
...وستیز مدام با همه جلوه های
...با شعر و موسیقی و آنچه شادی

...ملل بپا خاسته در اولین مرحله
...ی آینده ملی در جهانی متلاطم
...گی و رقابتهای صنعتی و هنری
...سیاسی و فلسفی که جامعه را از

...روز به روز کوتاهتر می شود و
...جک به هم نزدیک می گردند و
...بدتی بی اعتبار، آرمان طلبی و
...ز در گذشته زیستن و از پیکار با
...ندارد، می توان غرور ملی را با
...و شکیبایی منطقی پاسداری
...حتوایی چه در شکل شعارهای
...ملی را سبب سازمی شود، اما
...ز تعصبات و هیجانات توده ها،
...لت فروزان می دارند. اینان با
...ی به واکنش دفاعی تخریبی
...م بیم دارند. جنگ تبلیغاتی را
...خلاق در صحنه های فرهنگی
...ز یر سر پوش شعارهای توفنده
...وز بونی و عجز حل مشکلات

...خلی و بین المللی و هراسان از
...گی با ملت، به طرزی شگرف
...آینده خود پرداخته اند و در این
...پایان خود کرده اند. اگر قلب
...ت مادی او را در اختیار دارند.
...ن را از رو یارویی با عقوبت
...یزی نخواهند داشت.
...تم رژیم سلطنتی بهایی بس
...سارت و تحقیر و رنج استبداد را
...دو عدوان را از دست و پای خود
...های سالیان پراندوه و زیانبار
...نسلهای آینده خواهد ریخت
...ی نباشد. ■

پایان

DAVID SUTER FOR THE WASHINGTON POST

تار یک بازار بین المللی تکنولوژی فعالیت می کنند، نیستند. درمیان آنها شرکتهای برجسته ای مانند «مسراشمید – بولکو – بلوهم» از آلمان غربی، «نشنال ایندا ستریال اپلیکشنز» از ایتالیا، «ماژم» از فرانسه و «[illegible] کارد» از آمریکا دیده می شوند.

موضوع گسترش موشکهای بالستیکی و «کروز» درسطح جهانی معطوف گردید. بسیاری از کشورها ازجمله آلمان غربی صادرات موشکی خود را به خارج کاهش دادند و

بقیه درصفحه چهاردهم

خسارات جنگ و بازسازی اقتصادی ایران – (۵)

تامین ارز از منابع خارجی، راهی برای بازسازی

• رهبران جمهوری اسلامی درآینده قابل پیش بینی خارجیان را به سرمایه گذاری مستقیم درایران دعوت نخواهند کرد، برعکس خواهند کوشید ازدرآمدهای خارجی برای انجام طرحهای مدت دار استفاده کنند.

• به نظرمی رسد که ایران ترجیح می دهد بجای بانکهای تجارتی یا دولتها، ازسازمانهای بین المللی نظیربانک جهانی وصندوق بین المللی پول، وام در یافت کند.

• ایرانیان ثروتمند مقیم خارج از کشورنیزیک منبع احتمالی تامین ارزوسرمایه گذاران بالقوه تلقی می شوند.

نویسنده: هوشنگ امیراحمدی

□

اشاره: متن انگلیسی این مقاله برای اولین بار درنشریه «فصلنامه جهان سوم» Third World Quarterly منتشر شده است.

راههای تامین هزینه های بازسازی

جدا ازبخش نفت، دولت تلاش خواهد کرد ازمنابع دیگر، ارزخارجی بدست آورد. آنچه مسلم به نظرمی رسد این است که رهبران جمهوری اسلامی درآینده قابل پیش بینی خارجیان را به سرمایه گذاری مستقیم درایران دعوت نخواهند کرد. برعکس خواهند کوشید از درآمدهای خارجی برای انجام طرحهای مدت دار استفاده کنند. مثلاً اگر از طرفهای خارجی درخواست شود کارخانه ای بسازند یا آن را نوسازی کنند یا مواد خام فراهم آورند، کوشش خواهد شد ازآنها خواسته شود با تحویل گرفتن محصول یا صدور آن به کشورهای دیگر، هزینه هایی را که دراین راه به مصرف رسانده اند، جبران کنند. امیدمی رود که این استراتژی برای تشویق صادرات غیرنفتی کشورمورد استفاده قرار گیرد. به عنوان یک راه دیگر، ممکنست ازشرکتهای خارجی درخواست شود سرمایه گذاریهای خود را به عنوان وامهای میان مدت به دولت تلقی کنند وآن را پس ازتکمیل طرح یا آغاز تولید در یافت دارند. جناح تندرو این شیوه را نمی پذیرد وآن را «تله ای» می داند که به خارجیان «اجازه خواهد داد سیاستهای صنایع اساسی ما را تعیین کنند. به سرمایه گذاران واقعی تبدیل شوند وتا حدواسطه ودلالی بین آنها وجهان سوم که محصولات درآنجا به فروش خواهد رسید، تنزل کنیم».

پیشنهادی که وزیر امور اقتصادی و دارایی ایران درپاییز ۱۹۸۸ درتهران به وزیر امور خارجه آلمان غربی ارائه داد، شاید بتواند به عنوان مدلی برای شرکتهای خارجی درطرحهای بازسازی ایران تلقی شود. پیشنهاد مذکور ایجاد کنسرسیومی را مرکب از چندین بانک عمده، شرکتهای نفتی وواحدهای صنعتی آلمان غربی توصیه می کرد. ایران ازبانکهای داخل کنسرسیوم وام می گرفت. پول را درطرحهای واگذارشده به شرکتهای صنعتی داخل کنسرسیوم، خرج می کرد و وامهای دریافتی را با فروش نفت به شرکتهای نفتی داخل کنسرسیوم پرداخت می کرد. ایران امیدوار بود که این تاکتیک شرکتهای چندملیتی بیشتری را دربازسازی کشورشرکت دهد، بی آنکه بیش ازاندازه به یکی ازآنها تکیه شود.

همچنین به نظرمی رسد که ایران ترجیح می دهد بجای بانکهای تجارتی یا دولتها ازسازمانهای بین المللی نظیربانک جهانی و صندوق بین المللی پول، وام در یافت کند. هر چند قانون اساسی دولت را ازدریافت وام خارجی ممنوع می سازد، به استثنای مواردی که مجلس تصویب کند، اما این راه دیگر، درداخل دستگاههای حکومت مورد بحث قرار گرفته است. گفته می شود آیت اله خمینی ازنامه محرمانه ای که برخی ازرهبران بانفوذ جمهوری اسلامی برای او فرستادند وازاو خواستند با دریافت وام ازخارج موافقت کند، خشمگین شد. با این حال، غلامرضا آقازاده وزیر نفت دریک کنفرانس مطبوعاتی درفوریه ۱۹۸۹ فاش ساخت که «دولت کنونی سیاستهایی برای اخذ وام اتخاذ کرده است. سیاست عمده اینست که ما خواهیم توانست وامهایی برای برطرف کردن مشکلات عمده ساختاری بگیریم». یک گزارشگر نیویورک تایمز نیز به نقل ازآقازاده نوشت: «ایران وام گیری را به طرحهای مولد درآمد محدود خواهد کرد، میزان چنین وامی طی پنج سال آینده از ۳ میلیارد دلار فراتر نخواهد رفت واین تصمیم پس ازبحثهای طولانی درداخل دولت ودستگاه رهبری که سرانجام به سود نظریه واقع بینانه تر پشتیبانی ازبازسازی اقتصاد ایران، فیصله یافت، گرفته شد».

Charles Walter

ایرانیان ثروتمند مقیم خارج ازکشورنیزیک منبع احتمالی تامین ارز وسرمایه گذاران بالقوه تلقی می شوند. معذلک، این مجرا به شدت کنترل خواهد شد و ممکنست تنها به عنوان آخرین راه گشوده شود. افزایش همبستگی درداخل او پک برای بالا بردن قیمتهای نفت، ازجمله امکانات دیگراست. این موضوعی بود که موجب شد ایران درنوامبر ۱۹۸۸ پیشنهاد برابر شدن تولید نفت با عراق را بپذیرد که خود امتیاز عمده ای بود. ایران همچنین دیپلماسی خود را درخلیج فارس بطرف برقراری روابط واقع گرایانه و همسایگی با کشورهای منطقه، ازجمله عربستان سعودی و کویت سوق داده است. هدف ازاین دیپلماسی این است که علاقه دولتها، نهادهای مالی و سرمایه گذاران منطقه به یاری دادن جمهوری اسلامی دربازسازی اقتصاد جلب شود. هدف سیاست آزادسازی تجارت که پس ازجنگ به اجرا درآمد ووارد کنندگان احتمالی مناطق خلیج فارس را درنظرمی گیرد، نیزنوعی تشویق انتقال ارز به کشور بوده است. شورای همکاری خلیج (فارس) پیشنهاد کرده است برای کمک به بازسازی ایران وعراق یک صندوق بین المللی (مشابه آنچه درقطعنامه ۵۹۸ درنظر گرفته شده است)، تاسیس کند. با این حال، شورا پیشنهاد خود را مشروط به برقراری صلحی دانسته است که تاکنون چندان پیشرفتی درجهت دستیابی به آن حاصل نشده است.

تشویق صادرات غیرنفتی ایران، یک منبع دیگرتامین ارزاست، اما محدود است ودرسالهای اخیر هرگز ازیک میلیارد دلار فراتر نرفته است. ازمنابع معدنی که غنی و گوناگون است، به دلیل تاکید بیش ازاندازه برتولید وصدور نفت خام، کاملاً بهره برداری نشده است. با این حال، محدودیت بازار نفت موجب شده است که مقامات جمهوری اسلامی دراین زمینه دوباره اندیشی کنند. دردوره پس ازجنگ تغییراتی درقانون معادن داده شد که کارپیوستن به فعالیتهای مشترک اکتشاف و صدور را برای شرکتهای خصوصی داخلی وخارجی آسان ترمی سازد، اما این منبع بالقوه ارز، درآینده نزدیک به بار نخواهد نشست، ولی گازطبیعی فراوان وآماده استخراج است (ایران پس ازشوروی بزرگترین منابع گازطبیعی جهان را دراختیار دارد).

دولت اختلافات خود را با شوروی (تنها مشتری گاز) برسر قیمت و دیگر جزئیات فنی برطرف کرده است وصدور گازطبیعی به شوروی درتابستان گذشته ازسر گرفته شد. قرارداد ایران وشوروی همچنین یک پیمان چند میلیارد دلاری توسعه تجارتی و اقتصادی را در برمی گیرد. معذلک باید یادآور شد که این معامله، ارز برای ایران فراهم نخواهد کرد، تنها موجب افزایش کمک فنی شوروی وانتقال تکنولوژی به ایران

بقیه درصفحه چهاردهم

دراین تمایز سال بیستم، شماره ۹۶۰، جمعه بیست وچهارم فروردین ۱۳۶۹ ص ۷
(April 13 1990)

کارافتاد.

تظاهرات علیه «بدحجابی» برخلاف مقررات جمهوری اسلامی برگزار شده است

بقیه از صفحه پنجم

حیت کنیم».

وی گفت: «اگر ۲۰۰ نفر در یک نقطه شهر راه بیفتند و اسم کارخود را تظاهرات علیه بدحجابی بگذارند، ما نمی توانیم با دوربینهای خود پشت سرآنها راه بیفتیم. من این تظاهرات را محکوم نمی کنم، ولی به نظرم هرکاری که برخلاف مقررات جمهوری اسلامی انجام گیرد، محکوم است. شما اول باید به وزارت کشور بروید و برای برپا کردن تظاهرات اجازه بگیرید. اگر چنین اجازه‌ای گرفتید، آنوقت ما برای شما تبلیغات هم می کنیم که جمعیتی بیشتر از ۲۰۰ نفر در آن شرکت کنند».

محمدهاشمی ضمن مقایسه تظاهرات ۲۰۰ نفری علیه «بدحجابی» با تظاهرات «۵ میلیون نفری ۲۲ بهمن» گفت: «آیا می توان گفت که در تهران فقط ۲۰۰ نفر مخالف با بدحجابی وجود دارد. اگر ما این نوع تظاهرات را از تلویزیون نشان دهیم، نه تنها تبلیغی به نفع آن نکرده ایم، بلکه دلیلی در بی ارزش بودن چنین تظاهراتی ارائه داده ایم».

محمدهاشمی با مطرح کردن این سئوال که «چرا فقط ۲۰۰ نفر در تظاهرات علیه بدحجابی شرکت کرده اند؟» گفت: «آیا می توان نتیجه گیری کرد که ۷ میلیون نفر ساکنه تهران با بدحجابی موافقتند؟»■

تامین ارز از منابع خارجی، راهی برای بازسازی

بقیه از صفحه هفتم

خواهد شد.

سرانجام ایران امیدوار است از ۷ میلیارد دلاری که توسط دولت آمریکا مسدود شده و پولی که محمدرضا شاه پهلوی به کشورهای خارجی قرض داد، استفاده محدودی به عمل آورد. باوجود این، دربرابر این مبلغ حدود ۵ میلیارد دلار بدهیهای کوتاه و درازمدت که به وسیله رژیم پیشین وجمهوری اسلامی درسالهای اخیر به بار آمد، خودنمایی می کند. ازاین گذشته، برخی ازبدهکاران (ازجمله فرانسه) مایل نبوده اند بدهیهای خود را به ارز پرداخت کنند. درعوض، درمورد معامله هایی به گفتگو پرداخته اند که ایران درمقابل طلب خود کالاهای گوناگون دریافت خواهد داشت.

گزارش می رسد که چنین معامله ای با فرانسه انجام گرفته است و قرار است فرانسه درساختن راه آهن زیرزمینی تهران شرکت کند و ۸ هواپیمای ایرباس و مواد غذایی به ایران بفروشد. کمک سازمان ملل متحد و پول حاصل ازسرمایه گذاریهای محدود خارجی زیاد نیست، اما صرفه جوئیهای ناشی از کاهش هزینه های بیمه وحمل ونقل برای صدور نفت درپی برقراری آتش بس، قابل ملاحظه است.■

ادامه دارد

کشورهای غربی: کمک به عراق در تولید سلاحهای اتمی

بقیه از صفحه هفتم

متوقف شدن طرح «کوندور ـ ۲» نیز از ثمرات همان موافقتنامه است. درماه فوریه (سال جاری) دولت شوروی هم پشتیبانی خودرا ازموافقتنامه مذکور اعلام داشت.

شبکه کشورهای تولید کننده موشک (منظور کشورهای ۷ گانه ای است که موافقتنامه منع صدور تکنولوژی موشکی را امضا کردند) در کارخود دچار محدودیتهایی است. همه کشورهای تولید کننده موشک عضو این شبکه نیستند. بعلاوه این شبکه به یک آژانس بین المللی که انطباق رفتار دولتها را با مفاد موافقتنامه سال ۱۹۸۷ تضمین کند، متکی نیست وهیچ وسیله ودستگاهی هم برای به اجرا گذاشتن اصول مندرج درموافقتنامه مذکور در اختیار ندارد.

با همه این احوال به امضا رسیدن چنان موافقتنامه ای گامی دریک جهت صحیح بشمار می آمد.

درجهان سوم برنامه های مربوط به تولید موشک وسلاحهای شیمیایی متکی به تکنولوژی خارجی است.

طبق پیش بینی سازمان «سیا»، تا سال ۲ هزار، ۱۵ کشور جهان سوم مجهز به موشکهای دوربرد (بالیستیکی) خواهند شد (درحال حاضر گمان می رود که ۹ کشور از توانائیهای لازم برای تولید سلاحهای اتمی برخوردار باشند).

عراق ممکن است ادعا کند که به عنوان یک کشور مستقل حق دنبال کردن جاه طلبیهای نظامی خود را دارد، ولی این کشور به عنوان یکی از امضا کنندگان پروتکل ۱۹۲۵ درمورد منع استعمال سلاحهای شیمیایی وهمچنین امضا کننده عهدنامه منع گسترش سلاحهای اتمی حق ندارد نسبت به قوانین بین المللی بی اعتنا باشد. کشورهای پیشرفته نیز از این حق برخوردارند که از انتقال تکنولوژی پیشرفته به کشورهایی که نسبت به موازین بین المللی بی اعتنایی نشان می دهند، خودداری ورزند.

خودداری از انتقال تکنولوژی به کشورهایی مانند عراق ممکن است اقدامی باشد که با تاخیر انجام می گیرد، ولی درعصری که همکاری میان ابرقدرتها هر روز درحال افزایش است، همین

موافقتنامه ۱۳ میلیارد دلاری همکاریهای فنی وصنعتی ایران وایتالیا به امضا رسید

بقیه از صفحه اول

ظرف یک هفته، ۲۰۰ جلسه تشکیل دادند.

این خبرگزاری در گزارش خود نوشت، امضای توافقنامه ۱۳ میلیارد دلاری «یک گشایش سیاسی» در پی ماجرای «سلمان رشدی» است.

یک منبع نزدیک به هیات اقتصادی جمهوری اسلامی گفت، ایتالیا اکنون به صورت دومین طرف عمده بازرگانی ایران ونخستین شریک بازرگانی ایران ازنظر همکاریهای فنی درآمده است.

این منبع گفت، هیات اقتصادی ایران، نخستین هیات بلندپایه ای بود که دربی اختلافات مربوط به ماجرای «سلمان رشدی» به ایتالیا دعوت شد.

عضو هیات جمهوری اسلامی، دستاوردهای حاصل ازمذاکرات نمایندگان ایران وایتالیا را ازنظر سیاسی واقتصادی «مهم» خواند و گفت، ارزش توافقنامه‌ای که بین مقامات دو کشور به امضا رسید، درطول برنامه ۵ ساله به ۱۳ میلیارد دلار بالغ می گردد وسرمایه گذاری ایتالیائیها در پروژه های مشترک تولیدی دربرگیرنده کالاهای صنعتی صادراتی نیز خواهد بود.

مسافران خارجی هواپیمایی ملی ایران پروازهای «هما» انتقاد کردند

بقیه از صفحه چهارم

جامانده است. البته ما تنها کسانی نبودیم که بارمان جامانده بود، بلکه دو سه نفر دیگرهم شامل مراحم عالی [ایران ایر] شده بودند، به گمان من مسئولان بارگیری هواپیما یا چمدانهای بزرگ ما را ندیده اند ومتوجه آنها نشده اند ویا درخواب خوش بوده اند.

بالاخره درتماسی که با بستگانم درتهران گرفتم، به آنان اطلاع دادم که بارهای ما به دستمان نرسیده است. ازشما چه پنهان به دلیل گرانی مواد غذایی وکمبود امکانات مالی، ما دانشجویان به هنگام بازگشت به استانبول مقداری مواد غذایی با خودمی بریم که باید بگوییم تمام مواد غذایی موجود درچمدان ما فاسد شده واز بین رفته بود. البته [ایران ایر] پس از چند روز اقدام به فرستادن بارما کرد که بازهم من مجبور شدم ازوقت درس ودانشگاه خود بزنم وبا صرف هزینه ای مجدد به فرودگاه استانبول بروم و بارم را تحویل بگیرم. وقتی که به این عمل سهل انگارانه [ایران ایر] اعتراض کردم وخواستار پرداخت خسارت شدم، مسئولان [ایران ایر] باتندی با من برخورد کردند».

به نوشته «ابرار» یک مسافر «هما» ازتاخیر درپروازها شکایت داشت و گفت: «هواپیمایی ایران ایر پروازدرسروقت مقرر را فراموش کرده است».

به گفته یک مسافر که بعدازنوبتهای طولانی توانسته بلیت سفر با «هما» راتهیه کند، گفت: «درحالی که آژانسهای مسافرتی در برنامه های

٤ میلیارد دلار برای افزایش صادرات کالاهای ص

بقیه از صفحه چهارم

افزایش تولید کارخانجات اختصاص یافت گفت، اثرات تخصیص این مقدار ارز در سال جدید، به صورت کاهش قیمت کالاها نمودار خواهد شد.

وی اظهار امیدواری کرد که درسال جدید، رقم ارز اختصاص یافته برای صنایع به مرز ٤ میلیارد دلار برسد.

معاون وزارت صنایع درمورد صدور کالاهای صنعتی گفت، درسال ۶۷ بالغ بر ۵۰ میلیون دلار کالاهای صنعتی صادر شد که این رقم درسال گذشته به ۷۰ میلیون دلار رسید.

صادرات صنعتی ایران به ۲۴۵ میلیون دلار خواهد رسید.

معاون وزارت صنایع دریک پیش بینی بلندمدت نیز گفت، رقم صادرات صنعتی ایران طی ۵ سال آینده به مرز ۲/۲ میلیارد دلار خواهد رسید.

وی با عنوان کردن اینکه «دولت برای صادرات کالاهای صنعتی اهمیت و یژه‌ای قایل است» گفت: «سه نقطه آزاد تجاری جهت صدور کالاها ایجاد خواهد شد و بودجه تنخواه صادراتی از ۶۵ میلیون دلار درسال گذشته به ۳ برابر درسال جاری افزایش خواهد یافت».

معاون وزارت صنایع همچنین گفت: «با تضمین بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به

با کشورهای بزرگ غربی، بویژه آمریکا و بهبود اقتصاد ایران می داند. رفسنجانی به منظور تقویت نظر خود به شیخ محمدحسین فضل اله، رهبر روحانی جنبش «حزب اله» لبنان نزدیکتر شد و از وی خواست موضع او را تایید کند. فضل اله با توصیه آزادی بدون قید و شرط گروگانها درخواست رفسنجانی را انجام داد.

علی محمد بشارتی، معاون وزارت امور خارجه ایران که از این تحول به شوق آمده بود، روز ۱۸ مارچ به روزنامه تهران تایمز گفت، تمام گروگانهای غربی که در لبنان به سر می برند ممکنست تا ژانویه آینده آزاد شوند و افزود چنین تحولی بتدریج انجام خواهد گرفت.

اما محتشمی همچنان با آزادی گروگانها مخالفت می ورزد. به درخواست او اکثریتی از نمایندگان پارلمان در روز ۲۰ مارچ از دولت خواستند از گفتگو در مورد آزادی گروگانهای غربی در لبنان خودداری ورزد. از این گذشته، محتشمی به اندازه شیخ فضل اله بر آدم ربایان نفوذ داشته است. او در نیمه دهه ۸۰ به عنوان سفیر ایران در دمشق، در ایجاد گروههای شیعه افراطی در لبنان، موثر بود. ربودن غربیها یکی از کارهایی بود که آنها به آن دست زدند.

محتشمی می گوید وقتی قدرتهای غربی تمام گروگانهای خود را پس گرفتند، آنگاه از کسانی که مسئول ربودن آنها بودند، انتقام خواهند گرفت و آدم ربایان چیزی نخواهند داشت که دست به تلافی بزنند.

اما آزادی گروگانها نباید لزوماً به یک تلافی جویی خشونت بار منجر شود. یکی از راههایی که آدم ربایان می توانند خود را محافظت کنند، این است که با آزادی گروگانها به تعداد یک یا دو نفر طی چندین ماه موافقت کنند. این روش به دولتها و مردم غرب اجازه خواهد داد ناراحتی و خشم خود را بتدریج فرو بنشانند و بگویند گذشته، گذشته است.

سرفرود می آورند. در مورد گروههای سرسخت آنها را می توان با تهدید قطع کمکهایی که از تهران می گیرند، به راه آورد.

● رفسنجانی همچنین می داند که دیگر شخصیت پرجاذبه آیت اله خمینی وجود ندارد که بتواند مردم را به قبول محرومیت اقتصادی به نام هدف مقدس اسلام و انقلاب اسلامی تشویق کند. بنابراین او جز مقابله با بحران اقتصادی راه دیگری در برابر خود ندارد.

بنابراین، می توان گفت که آزادی یک گروگان آمریکایی طی چند هفته آینده نامحتمل نیست، بویژه آنکه تهران تایمز روز ۱۱ آپریل خواستار آزادی بدون قید و شرط گروگانها شد. این کار آزمایش خوبی برای تمام طرفهای ذینفع خواهد بود.

یک عنصر مهم در این افسانه درازمدت پویایی آرام و بی سروصدایی است که رفسنجانی از هنگام رسیدن به مقام ریاست جمهوری در آگوست گذشته، دنبال کرده است. او حل مسئله

بقیه در صفحه چهاردهم

رئیس مجلس با پیوستن به دیگر رهبران ناراضی و رسانه ها خواستار شدت عمل در باره محتکران، معامله گران بازار سیاه و کارمندان و مسئولان فاسد شد.

با وجود پایان جنگ، نرخ سالانه تورم در ایران، طبق آمار رسمی ۲۵ درصد است، ولی گفته می شود که تورم واقعی را باید ٤ برابر این رقم دانست.

دامنه کمبودها بسیار وسیع است. قیمتها با سرعت زیاد دستمزدها را پشت سر گذاشته اند و کارخانه ها فقط تا ٤٠ درصد از ظرفیت خود فعالیت می کنند. هر چند که گفته می شود وضع از این نظر در حال بهبود است. تقاضاهایی که از طرف تندروها مطرح می شود، بطرز وسیعی به عنوان مبارزه و مخالفت با دولت تلقی شده است. تندروهای ضدغربی خط مشیهای اقتصادی و سیاسی دولت را به عنوان انحراف و خیانتی نسبت به تعلیمات آیت اله خمینی که در ماه جون گذشته به مرض سرطان درگذشت توصیف می کنند.

آنها از چند ماه قبل تا کنون به انتقادات خود از سیاست هاشمی رفسنجانی ادامه می دهند و بر فشار رئیس جمهوری که برای رونق بخشیدن به اقتصاد و کاستن از مشقتهای دهه آشوب زده گذشته بر جمعیت ۵۵ میلیون نفری ایران در تلاش است، می افزایند.

علی اکبر محتشمی وزیر پیشین کشور که رفسنجانی او را از هیات دولت کنار گذاشت، در ماه آگوست به نمایندگی مجلس انتخاب شد همکاری را با دستگاه قضایی برای مقابله با این تروریستها دارد. وی گفت که تروریستهای اقتصادی را باید در ردیف محاربین با خدا گذاشت.

به موجب قانون اساسی مصوب ۱۳۵۷ (۱۹۷۹) مجازات محاربین با خدا، اعدام، به دارآویختن، تبعید، بریدن دست راست و پای چپ تعیین شده است.

محمد یزدی رئیس قوه قضائیه جمهوری اسلامی در تاریخ ۱۹ فوریه اعلام داشت که «با کسانی که در اقتصاد کشور اخلال می کنند، حتی اگر خودشان در داخل دستگاه دولت مشغول کار باشند، با قاطعیت بیشتری رفتار خواهد شد».

وی برای عناصر فاسد تقاضای مجازات اعدام کرد و از مجلس که ۲۷۷ عضو دارد خواست تا برای این منظور قوانین مناسب بگذرانند.

مهدی کروبی گفت که وقت مجلس تا کنون صرف بحث در باره بودجه و بررسی برنامه پنجم شده است.

وی افزود: «بگذارید هر قانونی که می خواهند به مجلس بیاورند، من مطمئنم که مجلس اینگونه قوانین را به اکثریت قریب به اتفاق تصویب خواهد کرد تا دست مقامات قضایی را در معامله با محتکرین باز بگذارد».

وی تاکید کرد: «محتکرین باید بدانند که به خاطر استثمار مردمی که در حال فداکاری و جانفشانی هستند، مجازات خواهند شد». ■

خسارات جنگ و بازسازی اقتصادی ایران — قسمت آخر

نه جنگ، نه صلح: مشکل بازسازی

● درحال حاضر تعداد قابل ملاحظه ای از کارشناسان خارجی در طرحهای گوناگون صنعتی ایران سرگرم کار هستند. دولت همچنین به صدها دانشجو که در دانشگاههای سراسر جهان از جمله آمریکا تحصیل می کنند، بورس می دهد.

● از نظر مدیران ماهر نیز کمبود وجود دارد، اما دولت در این زمینه به متخصصین خارجی روی نخواهد آورد. معذلک، شاید از ایرانیان تحصیلکرده ای که در حال حاضر در آمریکا وارو پا زندگی می کنند، کمک بخواهد.

نویسنده: هوشنگ امیراحمدی

□

اشاره: متن انگلیسی این مقاله برای اولین بار در نشریه «فصلنامه جهان سوم» Third World Quarterly منتشر شده است.

موانع دیگر

علاوه بر کمبود ارز خارجی، موانع عمده دیگری نیز در راه بازسازی ایران وجود دارد، نخست، کمبود فارغ التحصیلان دانشگاهها و کالجها و تکنیسینها. (مثلاً نجار و مکانیک ماهر بویژه کمیاب است). آمارهای سال ۱۳۶۵ (۸۷ — ۱۹۸۶) نشان می دهد که در سراسر کشور تنها ۵٤۲ هزار و ۲۲۸ متخصص وجود دارد که ۵۰ درصد آنها فارغ التحصیل رشته های فنی هستند، یعنی نسبت فارغ التحصیلان رشته های تخصصی نسبت به کل جمعیت بسیار پایین بود: ۳۰۰ نفر در هر ۱۰۰ هزار نفر، (این درصد برای ژاپن، هلند و اتحاد شوروی به ترتیب ۵ هزار و ۵۰۰ و ۵ هزار و ۲۰۰ و ۵ هزار و ۱۰۰ نفر است). رقم تکنیسینها حتی مایوس کننده تر است: ۶۰۰ نفر در هر ۱۰۰ هزار نفر (این درصد در ژاپن ۲۵ هزار نفر است). آموزش عالی رشد نکرده و این بخش از خسارتی که در جریان انقلاب فرهنگی (زمانی که دانشگاهها به مدت ٤ سال بسته بودند) و نیز مهاجرت انبوه، کارشناسان، معلمین و پژوهشگران هنوز جبران نشده است. کارهایی برای آموزش تکنیسین در جریان است، اما برای تامین نیازهای جاری کافی نیست. آنچه حتی ناراحت کننده تر به نظر می رسد این حقیقت است که تعداد زیادی از افراد ماهر موجود بیکار هستند. مثلاً در سال ۱۹۸۳ حدود ۳۷ فارغ التحصیل کالجها و دانشگاهها بیکار بودند، از این تعداد حدود ۲۳ هزار نفر قبلاً استخدام شده بودند.

نیاز بزرگ به افرادی که بتوانند واحدهای پیچیده نظیر صنایع و ساختارهای اساسی را بسازند، با تخصص خارجی برطرف خواهد شد. این کار هم اینک با امضای قراردادهایی با شرکتهای مختلفی از ژاپن، آلمان غربی، ایتالیا، فرانسه، ترکیه، چین، شوروی، اروپای شرقی، کره شمالی، کره جنوبی و برزیل آغاز شده است.

درحال حاضر تعداد قابل ملاحظه ای از کارشناسان خارجی در طرحهای گوناگون صنعتی سرگرم کار هستند. دولت همچنین به صدها دانشجو که در دانشگاههای سراسر جهان از جمله آمریکا تحصیل می کنند، بورس می دهد. با این حال، تعداد بورسیه ها از آنچه در دوران رژیم شاه بود، به مراتب کمتر است. دولت همچنین از کارشناسان ایرانی در خارج از کشور درخواست کرده است بازگردند. با این حال، شگفت انگیزترین اقدامی که دولت برای رفع این مشکل به عمل آورده است، قراردادی است که در سال ۱۹۸۹ با آلمان غربی امضا شد، اما اجرای آن در پی ماجرای «سلمان رشدی» بطور موقت به حال تعلیق درآمد. براساس این قرارداد دانشگاههای آلمان غربی کارشناسان ایرانی را در تکنیکهای ساختمانی و برنامه ریزی شهری آموزش خواهند داد و آنها را برای طرح و اجرای طرحهای پیچیده تر و بزرگتر ساختمانی آماده خواهند ساخت. در دوران شاه نیز قراردادهای مشابه متعددی وجود داشت. از نظر مدیران ماهر نیز کمبود وجود دارد، اما دولت در این زمینه به متخصصین خارجی روی نخواهد آورد. معذلک شاید از ایرانیان تحصیلکرده ای که در حال حاضر در آمریکا وارو پا زندگی می کنند، کمک بخواهد. در اینجا نیز زمان اهمیت پیدا می کند: اگر بازسازی روند آرامی می بود، تربیت افراد ماهر در داخل (نظیر صنایع نفت) و اتکای کمتر به کمک خارجی امکان پذیر می شد. این یکی از دلایلی است که بعضی از صاحبنظران از انجام کارها براساس یک روند تدریجی تر دفاع می کنند.

نبود نهادهای مناسب و وجود سازمانهای بسیار زیاد مشابه و کارهای نامناسب، مانع عمده دیگری است که در راه بازسازی وجود دارد: وزارت کشاورزی در برابر وزارت جهاد سازندگی، سازمانهای اعطا کننده وام بدون بهره در برابر سیستم

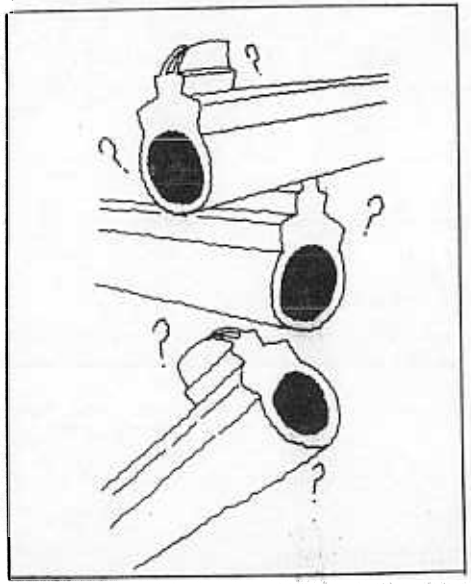

● بازسازی پس از جنگ کاری نیست که یک نیروی واحد در ایران بتواند به آن بپردازد و در یک آینده قابل پیش بینی به موقعیت قابل ملاحظه ای در آن دست یابد.

بانکداری و مهمتر از همه، بنیاد آستان قدس رضوی در برابر دولت. آنچه پس از جنگ به این فهرست اضافه شد، شورای تعیین سیاست بازسازی است که زمانی کار دولت را در تهیه نقشه ای برای نوسازی اقتصاد ملی نسخه برداری می کرد. قبل از آنکه اجرای بازسازی امکان پذیر شود، باید مشکل سازمانهای مشابه حل شود. این کار شاید از راه حذف برخی از آنها و ادغام برخی دیگر امکان پذیر باشد. در حقیقت، در تعدادی از لوایح اخیر این مشکل در نظر گرفته شده است. با وجود این مهمترین گامی که تا کنون برداشته شده، تغییراتی بود که در جولای ۱۹۸۱ در قانون اساسی صورت گرفت. این تغییرات، بویژه به ایجاد یک نظام حکومتی متمرکز و متحدتر منجر شده است. ریاست جمهوری نیرومندتر شده و اکثر سازمانهای سیاسی زیر کنترل یک فرد قرار گرفته اند.

مشکلات فنی مهمتری وجود دارد. دولت باید در این مورد که آیا برای مالکیت خصوصی و ثروت اندوزی محدودیتی وجود دارد یا نه تصمیم بگیرد. اگر چنین است، مشخصات چنین محدودیتهایی باید روشن شود، در غیر اینصورت، سرمایه داران بخش خصوصی که نمی دانند چه باید بکنند، از شرکت در بازسازی بخشهای تولیدی خودداری خواهند کرد. نقدینه آنها تا حدودی بیکار خواهد ماند و بقیه به سرمایه گذاری در خدمات و خروج از کشور ادامه خواهند داد. دولت باید همچنین تصمیم بگیرد که آیا تجارت خارجی (آنگونه که قانون اساسی تجویز می کند) ملی خواهد بود یا نه و اگر نه، نقش مشخص آن در یک سیاست تجارتی آزادتر چه خواهد بود. در دوره هیجان زده پس از جنگ، نشانه هایی از کوشش برای مشروعیت بخشیدن به جمع آوری محدودتر است و ایجاد نوعی تجارت خارجی، که هر چند در کنترل دولت قرار داشت، اما بخش خصوصی بیشتر آن را صاحب بود، نمودار شد، اما به نظر نمی رسد که این مسائل به یافتن راه حلی نزدیک شده باشند.

بقیه در صفحه چهاردهم

ایران تایمز ل بیستم ۷ ه ۹۶ ه سی و یکم فروردین ماه ۳۶۹ ص ۷

APRIL 20, 990)

هزاردلا ریول نقد دست نخورده در کیف بغلی او پیدا شد. «استیوآدامس» بلافاصله ناپدید شد و کسی نمی دانست که در کجاست. بنا به اظهار منابع عراقی، وزارت دفاع عراق سخت نگران بود که مبادا او هم به سرنوشت «جرالدبول» مبتلا شود، به همین دلیل یکی از هواپیماهای خطوط هوایی عراق را به بروکسل فرستاد تا او را از بلژیک خارج کند. طبق این گزارش، هواپیمای مذکور در فرودگاه بروکسل به زمین نشست و پس از سوار کردن تنها مسافر خود به سوی انگلستان پرواز کرد.

همکاری «استیوآدامس» با «جرالد بول» و شرکت «اسپیس ریسرچ» که توسط [illegible] «جرالدبول»، با همکاری «استیوآدامس» و بودجه پنهانی گفته می‌شود توانست توپخانه عظیمی بسازد که قادر بود کلاهکهای اتمی، شیمیایی و یا موشکهای غیرهسته ای را

ازطرف سازمان برای آنها تعیین شده به هیچوجه رعایت نمی کنند و اصولاً خواستار لغو سهمیه بندی هستند.

قیمتهای نفت در ماه ژانویه شروع به افزایش کرد، ولی از آغاز ماه مارچ سیر نزولی این قیمتها آغاز شد و در حال حاضر به ۱۷/۷۵ دلار در هر بشکه رسیده است که از میزان تعیین شده ازطرف او پک یعنی ۱۸ دلار در هر بشکه کمتر است. بنا به گزارش هفته نامه «میدل ایست اکونومیک سوروی» در حال حاضر در عرضه وتقاضای نفت خام تولیدشده ازطرف او پک، تقریباً تعادلی به وجود آمده است. ■

تولید نفت ایران افزایش یافت

نوشت، ناظران نفتی دقیقاً فعالیتهای تولیدی ایران را زیر نظر دارند تا ببینند آیا جمهوری اسلامی قادر به حفظ سطح تولید در میزان فعلی هست یا نه. به تاسیسات نفتی ایران وظرفیت صادراتی آن طی ۸ سال جنگ با عراق آسیبهای عمیقی رسید.

سقف تولید برای سازمان او پک طی ۶ ماهه اول سال ۱۹۹۰، ۲۲/۱ میلیون بشکه در روز تعیین شده واین سازمان در حال حاضر در حدود ۲ میلیون بشکه در روز بیشتر از این میزان نفت تولید می کند.

بعضی از اعضای سازمان او پک، بویژه کویت و امارات متحده عربی، سهمیه ای را که

صنایع موشک سازی عراق دارای اهمیت فراوانی بود.

روزنامه انگلیسی «میل آن ساندی» به نقل از اعترافات «فرزاد بازفت» نوشت: «به من گفته شده بود که در تاسیسات صنایع موشکی عراق دو دانشمند آمریکایی کار می کنند و از من خواسته شده بود که درباره این دو نفر تحقیقاتی به عمل آوردم. نام یکی از این دو دانشمند، [جرالدبول] و نام دیگری [استیوآدامس] بود. اولی در علوم موشکی و دومی در کار تولید سلاحهای شیمیایی تخصص داشت. من علاقه شدیدی داشتم که [دکتر بول] را در حال کار کردن در کارخانه غافلگیر کنم. به من گفته شده بود که آن تاسیسات توسط [دکتر بول] طراحی شده تا به کمک آن ایران و اسرائیل مورد حمله موشکی قرار گیرند. این موشکها قرار بود به سلاحهای شیمیایی که توسط [آقای آدامس] اختراع شده بود، مجهز باشند». ■

نه جنگ، نه صلح: مشکل بازسازی

بقیه از صفحه هفتم

سرانجام دولت باید در مورد اصلاحات مهم ومعوق نظیر مالیات وزمین، توزیع درآمد، حقوق زنان، قانون کار، دمکراسی سیاسی (ازجمله آزادی احزاب سیاسی ومطبوعات) وتجدید سازمان اداره امور استانها سر یعاً تصمیم بگیرد. این مشکلات ومشکلات امنیت اجتماعی ازجمله سهمگین ترین دشواریهایی هستند که دربرابر جمهوری اسلامی خودنمایی می کنند. اززمان انقلاب گه گاه برخی ازاین مسائل اصلاحی مورد توجه قرار گرفته و پیشرفتهایی نیز در حوزه هایی مانند تقسیم محدود زمین، اجرای یک طرح مالیاتی نسبتاً پیشرفته وتعیین سوبسید برای نیازهای اساسی بدست آمده است. در دوره پس ازجنگ و پس از اعدام گسترده زندانیان سیاسی، دولت گامهای اولیه را به سوی موافقت با آزادی فعالیتهای گروههای سیاسی دارای ایدئولوژی اسلامی و در چارچوب محدودیتهای مشخص برداشت. از بدرفتاری با زنان بدحجاب ومحدودیت در تعدادی دیگر از حوزه های فرهنگی، اجتماعی نظیر موسیقی، تلویزیون ونمایش کاسته شده است. با این حال، قبل از آنکه مهمترین درخواست عمومی یعنی امنیت اجتماعی تامین شود، کارهای زیادتری باید انجام گیرد. روشن است افرادی که احساس امنیت نمی کنند، نمی توانند در توسعه اقتصادی کشور خود سهیم شوند. به سخن دیگر، بازسازی پس ازجنگ باید با حل مسائل امنیت اجتماعی مردم آغاز شود. پس از آن است که می توان به موفقیت آمیز بودن بازسازی کشور دل بست. مسئله امنیت اجتماعی، رفاه اقتصادی وآزادی سیاسی را در برمی گیرد. این حقیقت که این مسائل در داخل دولت و در دوره پس ازجنگ مورد بحث قرار دارد، به خودی خود تحول بسیار دلگرم کننده ای است.

حالت نه صلح نه جنگ و بازسازی

درخاتمه، باید گفت که زیانهای ناشی ازجنگ بسیار عظیم است وموانع داخلی و بین المللی بیشماری در راه بازسازی وجود دارد. روشن است که راههای دیگر، توانائیها ونیروهای تسهیل کننده زیادی وجود دارد. با این حال، به اعتقاد من، نیروهای بازدارنده، عظیم تر از آن هستند که یک گروه سیاسی واحد، در داخل حکومت یا خارج از آن بتواند با آن مقابله کند.

بازسازی پس ازجنگ کاری نیست که یک نیروی واحد در ایران بتواند به آن بپردازد و در یک آینده قابل پیش بینی به موفقیت قابل ملاحظه ای در آن دست یابد. آنچه مورد نیاز است یک اتحاد ملی واقعی است که اکثریت مطلق از ایرانیان در آن شرکت داشته باشند. هدف اصلی باید برقراری صلح در داخل، دمکراسی، امنیت اجتماعی ومشارکت عمومی باشد. کارهایی که پیش شرط یک بازسازی موفقیت آمیز تلقی می شود.

تمام اینها بدون تردید مسائل سیاسی عمده ای هستند ونمی توان در یک دوره کوتاه به آنها دست یافت. شکاف سیاسی بین جمهوری اسلامی ومخالفان ونیز شکاف بین جناحهای سیاسی گوناگون در داخل هر یک از دو جناح بسیار زیاد است. شاید لازم باشد که برای پرهیز از زیانهای بزرگ تمام طرفها با سازشهای عمده ای موافقت کنند.

صلح پایدار که برای بازسازی به آن نیاز است، با مشکلات بزرگی رو بروست. بیشتر به این دلیل که عراق ادعاهای ارضی غیرقابل قبولی نسبت به ایران دارد (حاکمیت کامل بر آبراه شط العرب از آن جمله است). یک حالت نه صلح، نه جنگ نه تنها روند بازسازی را کند خواهد کرد، بلکه به استفاده غیرموثر از منابع کمیاب منجر خواهد شد و بنابراین با هدف اصلی ایران یعنی رشد سریع وفوری اقتصادی، مغایرت خواهد داشت. بویژه دولت را مجبور خواهد ساخت به سراز یر کردن بخش عمده ای از ارز خارجی کمیاب ونیروی کار ما رخود به امور دفاعی که در پی افزایش خریدهای تسلیحاتی عراق از هنگام حتی آتش بس توجه پذیرتر شده است، ادامه دهد. مسابقه تسلیحاتی به سهم خود، آتش بس شکننده را به خطر خواهد انداخت. پرزیدنت علی اکبر هاشمی رفسنجانی در سخنانی در اواخر سال ۱۹۸۸ (هنگامی که هنوز رئیس مجلس وجانشین فرمانده کل قوا بود)، یادآور شد که ایران برای مدتی طولانی حالت نه صلح، نه جنگ را تحمل نخواهد کرد. هر چند با توجه به تنگناهای عظیم داخلی و بین المللی از سر گرفته شدن جنگ کار آسانی نخواهد بود، اما چنین هشدارهایی جدی گرفته شده است. هر دو طرف مناقشه اینک سخت سرگرم بازسازی نیروهای نظامی و انسانی خود، بویژه در جبهه ها هستند. در آنجا فاصله دو ارتش گاهی از یست متر کمتر است.

با این حال، جامعه جهانی که زمانی انرژی وتصمیم قابل ملاحظه ای را برای پایان دادن به جنگ به کار گرفت، در ماههای اخیر نسبت به مناقشه بی تفاوت شده است. کشورهای شرق، غرب وغیرمتعهد که بسیاری از آنها برای بدست آوردن سهم بزرگتری ازطرحهای بازسازی ایران وعراق با یکدیگر مسابقه گذاشته اند، سازمان ملل متحد را رها کرده اند. آنچه نگران کننده تر به نظر می رسد، کاهش علاقه قدرتهای منطقه ای نظیر سازمان کنفرانس اتحادیه عرب وشورای همکاری خلیج (فارس) است. دو سازمان اخیر با حمایت از ادعاهای ارضی عراق ونادیده گرفتن مقررات او پک، بن بست کنونی را تشویق کرده اند. موضع عربستان سعودی (که آتش بس را جدی گرفته وایران را قادر به تجدید جنگ نمی پندارد)، بویژه به زیان روند صلح بوده است. سعودیها قابلیت عظیم ایران را برای ایجاد یک سیستم تهاجمی نیرومند نادیده می گیرند، اعضای رهبری اسلامی (ایران) را که مایلند صدام حسین را مجازات کنند، از نظر تعداد یا قدرت سیاسی نیاد نا چیز شمرد. جامعه جهانی باید بار دیگر نقطه توجه خود را از بازسازی به صلح بین دو کشور تغییر دهد، حتی اگر به خاطر صلح جهانی ومنافع خود از روند بازسازی باشد. ■

پایان

«آلودگی صوتی» در تهران اعصاب مردم را ناراحت کرده است

بقیه از صفحه پنجم

برای هواپیماها و دادن تخفیف مالیاتی به کسانی که از وسایل کم سروصدا استفاده کننده است و در زمینه برخورد تکنیکی با [آلودگی صوتی] پیشگیری اقداماتی همچون: مبارزه با سروصدا در محل، تغییر در روش کار، کاهش آلودگی توسط محافظ و اقدامات مهندسی، ضروری است».

وی افزود: «باید برخورد قانونی وتکنیکی با آلودگی، طبق یک برنامه ریزی مدون صورت گیرد. درجه توفیق این اقدامات، در ارتباط مستقیم با آگاهی مردم است، بنابراین مهمترین اقدام، آگاهی دادن به مردم در زمینه آلودگی صوتی است». ■

فعالیت صرافیها در تهران از سر گرفته شد

بقیه از صفحه چهارم

قیمتها تنزل کند».

صرافهایی که بتازگی کار خود را آغاز کرده اند، در اظهار نظر پیرامون وضع آینده وخرید وفروش ارز در بازار آزاد گفته اند اگر در بازار، ثبات به وجود آید و واحدهای صرافی قادر به ارائه خدمات باشند، دلالان ارز به خودی خود حذف می شوند چون مردم نیز تمایل بیشتری خواهند داشت تا معاملات خود را از طریق صرافیها انجام دهند.

یک صراف در مورد کمک دولت به صرافیها گفت: «ازطرف دولت هیچگونه امکاناتی در اختیار ما قرار نمی گیرد و ما به عنوان یک فروشنده وخریدار ارز که مجوز انجام این کار را دارد، عمل کرده و متناسب با قیمت ارز در بازار آزاد حرکت می کنیم». ■

رشدشان در برابر تمدن جدید بازتشان دارد. آن زمینه تمدن این سرزمین و طبیعت وموقعیت استثنایی خود ن ملت به وجود آورده است. همچنان که ز یستن در موخته که خود را چگونه با شرایط جدید تطبیق دهند. رانایی اش در پاسخ گفتن به نیازهای تسلیحاتیش در

ذیری ایران بیان شد، ناگزیر می باید به موضوع مهم آن خود رسالة مستقلی می طلبد — و آن اینکه پذیرند علیرغم تمامی مشکلات ونارسائیها و کاستیهایش یکی است. صلابت ونفوذنا پذیری وقدرت جریان جریان است واگر چنین نبود، این انقلاب یا مدتها اوت با و یژگیهای کنونیش می داشت ومخصوصاً ن همین عامل است. خاصیتی که به انقلاب در برابر ان، مصونیت واستمار ببخشید. بدون شک اگر این آن را جبران ونیروها را جایگزین کند، در همان ایام ظهور وحضور نسلی است که پیدایش و یژگیهایش ده های اخیر شاهد بوده است. نسلی که علیرغم خ معاصر این سرزمین، هیچگاه در ساخت قدرت و خودش و هم فرهنگ ومعتقداتش پیوسته مورد تحقیر گاه شایسته خویش را چه در ایران و چه به نمایندگی ت اسلامی در جهان امروز بدست آورد.

این بحث نخواهد کاست. در اینکه ایمان مذهبی ن انقلاب داشته سخنی نیست. مسئله در این است وانی وشخصیتی وآرمانی انقلابیون وساختارهای وم وابعاد آن ایمانی که به ایدئولوژی انقلاب تبدیل تکمیل کننده یکدیگر را یاری رسانند وقوت یابند هنگ با اسلام انقلابی موجود به نو به خود کت به وقوع پیوسته است. اگرچه خود اسلام را در است.

ب را به دوش می کشد، همین نسل است. اگرچه ل می دهند اما نیروی محرک هم اینانند و دیگران ت پا به پای آنان واحیاناً در پشت سرشان حرکت

حورمتهورانه و آرمانگرایانه این نسل، نتیجه طبیعی نهای پس از پیروزی هم به نوعی موثر بدان عمق و ن نوع تمهیدات سیاسی وتبلیغاتی ونظامی ای که پشتوانه موجود در جهان سوم را از پای درمی آورد،

ادامه دارد

ایران ۲۱ سپتامبر ۱۹۹۱ ضمیمه سی و شش فروردین ماه ۱۳۷۹ ۱۴ ص (April 20, 1995)